Rok 2 100751. IV Kraków, 7 stycznia 1910 - קראקא כ"ז טבת תר"ע. Nr 1

Żydowska gazeta illustrowana — Judische Illustrierte Zeitung.

wychodzi każdego piątku. **Prenumerata wynosi**: Rocznie K. 10 — Rbs. 5 — M. 12.-Frs 15. Półrocznie 5 K. — Rbs. 2.50 — M. 6 — Frs 7.50, kwartalnie K. 2.75 — Rbs. 1.50 — M. 2.25 — Frs. 4. Pojedyn. egzemplarz 20 hal — 10 kop. — 25 Pf. — 30 Centm. **Redakcya i Administracya** Kraków, Grodzka 62 — telefon 412 — Konto Pocztowej Kasy Oszczędności 57.341. **Ogłoszenia przyjmuje**: Biuro reklamowe i anonsów »Prinzipia« w Krakowie św. Marka 21.

Erscheint jeden Freitag. **Abonamentspreis**: jährlich K. 10. — Rbl. 5. — M. 12. — Frs 15.—halbjährlich K. 5. — Rbl 2·50 — M. 6 — Frs 7·50, —vierteljährlich K 2·75. — Rbl 1·50. — M. 2·25. — Frs 4. — Einzelne Nummer: 20 Heller — 10 Kop. — 25 Pf. — 30 Centm. **Redaktion und Administration**: Krakau, Grodzka 62. — Telephon 412. — Oester. Postsparkassen-Konto 57.341. **Inseraten-Annahme**: Reklame-Bureau »Prinzipia« Krakau, Markagasse 21.

ערשיינט יעדען פרייטאג. **אבאנאמענטס-פרייז**: יעהרליך 10 קראנען. = 5 רובל. האלביעהריג 5 קראנען = 2.50 רובל. פיערטעל יעהרליך 2.75 קראנען, — 1.5 רובל. — איינצעלנע נומער 20 העללער — 10 קאפ — אין אנדערע לענדער: יעהרליך 15 פראנק. האלביעהריג 7.50, פיערטעליעהריג 4 פראנק. **רעדאקציאן אונד אדמיניסטראציאן**: קראקא גראדגאססע 62. — טעלעפאן נו' 412 — עסטערר פאסטשפארק.-קאנטא נו' 57,341. **אינזעראטען-אננאהמע**: אנאנסען-ביוראה „פרינציפיא" קראקא, מארקא-גאססע 21.

דער IX-טער ציוניסטען-קאנגרעס אין האמבורג.

א גרופּענבילד פון קאנגרעס-דעלעגירטע, ספּעציעלע אויפנאהמע פאר דער יודישער אילוסטריטער צייטונג דורך דעם פאטאגראפישען אטעליער שויל אין האמבורג, שפּעערסארט 24.

גראטיס ביילאגע „די הבדלה" 1.

ריעינינע אבאנענטען, וואס וייער אבאנעמענט ענדינט זיך מיט דיעזע נומער, בעקומען ביינעלעגט א פאסט-שעק, מיט וועלכען זיי זאלען עס תיכף ערנייערן, כדי מיר זאלען נישט זיין געצוואונגען, אויפצוהערען מיטן צושיקען פון אונזער בלאט.

די פ. ט. אגענטען ווערען אויפגעפאדערט, תיכף צו בעגלייכען וייערע רעכנונגען, ווייל זאנסט וועלען מיר זיי נישט מעהר צושיקען די בלעטער.

אונזער הויפטפערטרעטער אין רוסלאנד איז: י. מערעצקי, ווארשא, כמיעלנא נר' 49. פיליאלע אין לאדז: פשעיאזד נר' 16.

אין רומעניען: יאזעף בארטפעלד, פאשקאני.

אין בעלגיען: ס. קאהאן, אנטווערפען.

אין אמעריקא: ש. הדוקערמאן, ניו-יארק, 50 קאנאל-סטריט.

די אדמיניסטראציע.

נאך דעם ניינטען ציוניסטען-קאנגרעס.

פריטאג דעם 31 דעצעמבער 1909, זיינער 4 אין דער פריה, איז אין האמבורג געשלאסען געווארען דער ניינטער ציוניסטען-קאנגרעס; דער קאנגרעס, וועלכער רעגט איצט פאר'ן יודישען פאלק אלס די איינציגע עפענטליכע טריבינע, פון וועלכער ס'הערט זיך די פאר-איינינטע שטימע פון'ם יונגען יודישען פאלק; דער קאנגרעס וועלכער קאנטראלירט די טעטיגקייט פון דער ציוניסטישער פארטיי און בעשטימט נייע וועגען און מיטלען פאר'ן ווייטערדיגען גאנג און ענטוויקלונג פון דער ציוניסטישער בעוועגונג. איצט קען מען שוין מיט אפענע אויגען און קלארע געדאנקען פעסטשטעלען וואס האט דער קאנגרעס געבראכט נייעס און נוטצעס, וואס האט ער פערפעהלט צו ברענגען און וואס ער אויפגעטהון איבערהויפט. וואס פערדיענט קריטיזירט צו ווערען.

א קאנגרעס בעשטעהט געוועהנליך פון אינהאלט און פארם; צום אינהאלט געהערען אלע פרינציפיעלע פראגען וואס ווערען דארט בעהאנדעלט און די החלטות וואס ווערען אנגענומען בנוגע דיזע פרינציפען. צו דער פארם געהערען, דער טאן פון די בעראטונגען, די שטימונג פון די טיילנעהמער, זייער פערזענליך געגענזייטיגעם פערהעלטניס. דער גייסט וואס הערשט דא-רט און ענדליך אויך דער טאקט מיט וועלכען ס'ווערד געלייטעט ארער קריטיזירט דיעזע אדער יענע טהאט.

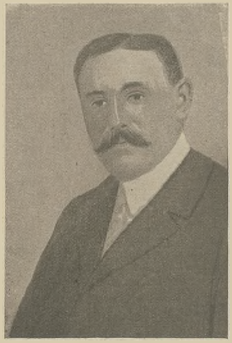

א יודישער בירגערמייסטער אין יאהאניסבערג: מר. הערי גרייטמאן

אויב דער איצטיגער ניינטער ציוניסטען-קאנגרעס איז אין זיין פארם נישט געווען דאס, וואס מהאט פון איהם ערווארטעט, איז עס ווי כמעט ווי זיכער דערפאר, ווייל ס'האט געפעהלט אזא שטארקע פערזענליכקייט ווי הרצל איז עס געווען! ס'האט געפעהלט דער שטארקער גייסט, וועלכער זאל הערשען איבער אלע! ס'האט געפעהלט דער גאון וואס האט בעראפט צו ווירקען מיט א צויבער-קראפט אויף די געגענזעצטע עלעמענטע, וועלכע זענען צוליעב פאליטישע, ווירטשאפטליכע און פסיכישע טעמים א נאטירליכע ערשיינונג, אינים אונזערמאלען אר-אגיזם פון יודישען פאלק.

דאגעגען איז אבער די אינהאלטליכע זייט פונ'ם איצטיגען קאנגרעס געווען א דורכאויס בעפרידיגענדע. די בעשליסע אין אלע פינאנציעלע פראגען, וועלכע בעשטימען נייע וועגען און מיטעל פאר דער רעאליזירונג פון דער ציוניסטישער אידעע האבען א גרויסע בעדייטונג און וועלען האבען דעם געווינשטען ערפאלג.

די שארפע קריטיק געגען דיפלאמאטיע און הויפט-פאליטיק, וועלכע איז ארויסגעזאגט געווארען פון א גרויסער רעלעגאטען-מעהרהייט און די כמעט איינשטימיגע בעטאנונג, אז א פאזיטיווע, רעאלע ארבייט אין ארץ-ישראל מוז זיין דער יסוד און דער תמצית פון דער ציוניסטישער טעטיגקייט, וועלען בלי-שום-ספק זיין פרוכטבריינגענד פאר דער ווידער-אויפלעבונג פון יודישען פאלק, וועלען מיט פעסטערע, שנעלערע אבער זיכערע שריט דער-נעהנטערן דעם ציוניזם צו זיין ענדציעל. די 40000 טויזענד מארק וואס זענען געזאמעלט געווארען פאר'ן "ייעדלונגס-גע-נאסענשאפט-פאנד" זענען א ווערק, דורך וועלכען דער קאנגרעס האט זיך פערעוויגט; דער אינטערעס וואס די רעלעגאטען האבען בעוויעזען פאר דער פאלעסטינא-רעבאטע און פאר דין פאלעסטינא-אינסטיטוציעס, איז געווען א מאמענט, וועלכער האט כאראקטעריזירט די לעבענס-פעהיגקייט און עקזיסטענץ-בערעכטיגונג פונ'ם ציוניסטישען אידעאל.

אויב דער קאנגרעס האט אין דיעזע בעציהונג גע-האט אזעלכע מעלות-טובות, אזוי האט דער קאנגרעס אין זיין פאר'ם בעשטעטיגט דעם פארגענאהנטען פחד, אז די רעלעגאטען וועלען נישט שטעהן אויף דער מדרגה, אויף וועלכער ס'דארפען צו שטעהן די פיהרער פון א געזעלשאפט, פון'ם צוקונפטיגען פאלק. די איבערטריעבענהייט אין טאקטלאזיגקייט פון דער קריטיק, דער מאנגעל אין דיסציפלין און אין געגענזייטיגער אכטונג צווישען די פיהרער, די ליידענשאפטליכע פערזענליכע קעמפפע, האבען געווים נישט געשטארקט די ציוניסטישע בעוועגונג און דעם יודישען פאלק האבען זיי אויך קיין כבוד נישט געבראכט.

און אויף וויעפיעל ס'הייזען זיך בולט ארוים די שלעכטע פאלגען פון דיזער זייט, וועלען זיי פאר דער צוקונפט א נעגאטיווען נוצען ברענגען. די קאבינעטס-קריזע וואס הערשט איצט, וועט די פראזישאנישע קריטיקער לערנען, אז אלעם האט א מאס און א ענדע און אז ערהליכע אויפריכטיגע קריטיק מוז זיך ווייט ענטשיידען פון פערזענליכע אנגריפע. דער נאדוו"ס"דיקן פארפאל וועט זיין א װארנונג פאר די צוקונפטיגע קאנגרעס-פרע-זידיומס אז זיי זאלען נישט טרייבען קיין "פאליטיק" אויף איינעמער האנד אהן דעם וויסען — און אפשר געגען דעם

דער ניינטער ציוניסטען-קאנגרעס אין האמבורג: די גאליציישע לאנדסמאנשאפט. שפעציעלע אויפנאהמע פאר דער יודישער אילוסטרירטער צייטונג דורך דעם פאטאגראפישען אטעליער שויל, האמבורג

דער נייונטער ציוניסטען=קאָנגרעס : גרופּע פון דער רוסישער לאנדסמאנשאַפט. ספּעציעלע אויפנאהמע פאר דער יודישער אילוסטרירטער צייטונג דורך דעם פאטאגראפישען אטעליער שויל, האמבורג.

ווילען — פון דעם גאַנצען קאָנגרעס. און אַזוי וועלען אלע קליינינקייטען זיין אַ לעהרע אויף דער צוקונפט, דורך וועלכע די פיהרער פון דער ציוניסטישער בעוועגונג וועלען לערנען, אַז זיי מוזען הויך האלטען די פאָהן פון דער יודישער פרייהייט, אַז זיי מוזען אַכטען און שעצען די פאָלקס־אָרגאַניזאַציע און די אינסטיטוציעס, וועלכע זענען געשאַפען געוואָרען צוליעב דער ציוניסטישער אידעע און לטובה פון יודישען פאָלק. אַז זיי וועלען אין דער צוקונפט פאָרזיכטיגער זיין און אַנשטאָט צו שטער־ען די איצטיגע בנינים, — וועלען זיי זיך בעסער בעטייליגען אינ'ם פאָלענדיגען און פערשענערן דעם היכל פון דער יודישער בעפרייאונג.

די אונגארישע קריזע.

פאָריגע וואָך האָט מען שוין גערעכענט, אַז די אונגאַרישע קריזע, וועלכע שלעפּט זיך שוין אַזוי חדשים לאַנג, וועט איצט געענדיגט ווערען. דער קאַיזער האָט נעמליך ערנאַנט דעם געוועזענעם פינאַנצמיניסטער לוקאַטש צום מיניסטערפּרעזידענט און איהם בעאויפטראַגט, צו פערהאַנדלען מיט די פערשיעדענע פּאַרטייען, כדי צושטאַנד צו ברענגען אַ קאַבינעט מיט אַ פּאַזיטיווע פּראָגראַם.

ס'האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזען, אַז דיעזע בעמיהונגען פיהרען נישט צום ציעל, לוקאַטש'ס פערהאַנדלונגען מיט יוסטה האָבען זיך צעשלאָגען, ווייל יוסטה וויל פון דער זעלבשטענדיגער אונגאַרישער נאַציאָנאַל־באַנק נישט אָבלאָזען און אפילו נעגענאיבער דעם קאַיזער, וועלכער האָט איהם פאָדערנען דאָנערסטאָג עמפּפאַנגען אין אודיענץ, האָט ער ערקלערט, אַז נאָר דעמילט קען זיין אַ דויערנדער פריעדען אין אונגאַרן, ווען דער קאַיזער וועט בעווילינגען די נאַציאָנאַלע פאָדערונגען.

דער קאַיזער האָט דאַרויף געענטפערט, אַז זיין איבערצייגונג איז, אַז דאָס ווירטשאַפטליכע פערהעלטניס צווישען ביידע רייכסהעלפטען דאַרף נישט געענדערט ווער־ען און אַז אין דיעזער בעציעהונג קען ער נישט מאַכען קיין שום הנחות.

יוסטה איז אַהיים־געפאָהרען מיט נאָר־נישט און אויך זיינע פערהאַנדלונגען מיט לוקאַטש האָבען זיך צער־שלאָגען.

איצט פערהאַנדעלט לוקאַטש מיט די אַנדערע פּאַרטייען. זיין כונה איז, צושטאַנד צו ברענגען אַ פּראָוויזאָריש קאַבינעט פון אַלע פּאַרטייען, וועלכע זאָל האָבען די אויפגאַבע צו ערלעדיגען בלויז די וואַהלרעפאָרם און ערשט דערנאָך, בײַם נייעם רייכסטאָג, וואָס וועט זיין געוועהלט אויף גרונד פון נייען אַלגעמיינען וואַהלרעכט, זאָלען די נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פאָרגעלעגט ווערען.

ווי עס זעהט אָבער אויס, וועט אויך דיעזער פּלאַן נישט פיהרען צום ציעל און אין דער ערשטער ליניע שטעהט וויעדער די קאָמבינאַציע גראף קהוען־הערערוואַרי, וועלכער איז שוין אַ מאָל פריהער געוועזען מיניסטער־פּרעזידענט און וועלכער איז גרייט, צו בילדען אַ נישט־פּאַרלאַמענטאַריש מיניסטעריום און אויפצולעזען דעם רייכסטאָג.

גראף קהוען־הערערוואַרי, איז בעקאַנט אַלס זעהר ענערגישער מאַן, וועלכער איז מסוגל צו „מאַכען" וואַה־לען, און מען רעכענט, אַז עס וועט איהם געלינגען, צו שאַפען אַ שטאַרקע מאַיאָריטעט אין רייכסטאָג, וועלכע זאָל זיין איס שטאַנד דורכצופיהרען די וואַהלרעפאָרם, אַזוי ווי דער קאַיזער וויל.

אויב דיעזע קאָמבינאַציע איז נישט אַ טעות — איז נאַטירליך אַן אַנדערע פּלאַנע.

די אונגאַרישע קריזע : גראף קהוען=הערערוואַרי.

באראן ערנסט פאן מענ־דעלזאן־בארטאלדי.

פאָריגען מאָנטאַג איז דער גרויסער און בעוואוס־טער באַנקיר ערנסט מענדעלזאָן, פּלוצלינג געשטאָרבען פון אַ האַרץ־קלאַפּ, ווייענדיג צו נאַכט בײַ זיין טאָכטער אין דרעזדען.

מענדעלזאָהן איז געווען אַן אמת'ער „פינאַנץ־אַריס־טאָקראַט", אַ פינאַנסיסט, וועלכער האָט ווייט און ברייט געפיהרט זיינע געוואַלדיגע געשעפט־אָפּעראַציאָנען, און האָט שטענדיג פערשטאַנען צו פעראייניגען געשעפט מיט העכסטע אַריסטאָקראַטיע צוזאַמען.

די ברידער יוסף און אברהם מענדעלזאָן, דער פאָ־טער פון דעם בעריהמטען קאָמפּאָזיטאָר פעליקס מענדעל־זאָן־באַרטאָלדי, זענען געווען די גרינדער פון דעם באַנק־הויז „מענדעלזאָן עט קאָמפּ". ערנסט איז געווען אַ פּלי־מעניק פון דעם קאָמפּאָזיטאָר און האָט אויך זעהר ליעב געהאַט מוזיק. ער האָט געהאַט איינע פון די טייערסטע קאָלעקציעס פון מוזיקאַלישע אינסטרומענטען. אויסער מוזיק

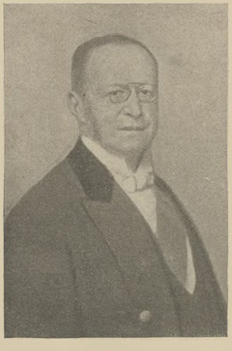

ערנסט פון מענדעלזאהן.

א כינעזישע מארינע־קאָמיסיע אין וויען.

האט מען אין מענדעלזאָן׳ס הויז זעהר ליעב געהאט מאַלעריי און זיין וואָהנונג אויף די יעגער־שטראַסע אין בערלין איז געווען א מיטעלפונקט, וואו עס פלעגען זיך צונויפקומען די גרעסטע אריסטאָקראַטען און קינסטלער.

ערנסט מענדעלזאָן איז געווען זעהר געאַכטעט ביים קאַיזער ווילהעלם דעם צווייטען, וועלכער האָט איהם געגעבען דעם טיטול „עקסצעלענץ" און האָט איהם בעשטימט פאַר א מיטגליעד אין הערען־הויז. ער איז געווען א לאַנגע צייט דער עלטסטער פון די סוחרים אויף דער בערזע, און פלעגט זיין איינער פון די גאַנץ אָפטע בעזוכער פון דער בערזע. נאר זייט מ׳האט איהם נישט מעהר אויסערוועהלט אויף זיין שטעלע אלס בערזען־עלטסטער, איז זיין פוס מעהר אהין נישט געקומען.

ערנסט מענדעלזאָן, וועלכער איז געווען א אוראייניקעל פון משה מענדעלזאָהן, איז געווען א פ ר ו מ ע ר פראָטעסטאַנט און האָט פיעל נדבות געגעבען אויף קלויסטערס, צווישען זיי האָט ער, אויף זיינע קאָסטען, געלאָזט אריינשטעלען איינס פון די שענסטע קירכען־פענסטער אין דער קאַיזער־ווילהעלם־געדעכטניס קירכע.

איינס פון ערנסט מענדעלזאָן׳ס מעלות איז געווען דאס, וואס ער האָט קיינמאָל נישט ענטזאָגט פון דער שטעלע קיין שום בעאַמטען, וואס האָבען געדיענט אין זיין באַנק־הויז. אויך אין די שטילע צדקות, וואס ער פלעגט טהון, האָט ער נישט געמאַכט קיין אונטערשיעד צווישען יודען און קריסטען.

ער איז געשטאָרבען אין א עלטער פון 63 יאָהר.

ער איז געווען דער גרעסטער שטייער־צאָהלער פון בערלין און איז ביי די וואהלען געווען דער איינציגער וועהלער ערשטע קלאָס אין זיין בעצירק.

ביי די רוסישע הלוואות אין אויסלאַנד איז ער געווען איינער פון די הויפט־געלד־ליפעראַנטען, און בכלל איז ער געשטאַנען אין זעהר נאָהנטע בעציהונגען מיט וויטע׳ן און די אַנדערע רוסישע פינאַנץ־מיניסטאָרען און פלעגט שטענדיג אין א עת צרה קומען זיי צו הילף.

זיין טוידט האָט אין די פינאַנציעלע קרייזען ארויסגערופען א גרויסען רושם.

א כינעזישע מיליטערישע קאמיסיע אין עסטרייך.

די כינעזען ארבייטען מיט אלע כחות, און ווילען איינפיהרען אייראָפּעאישע צושטענדע אין זייער לאַנד.

אָנהייבען הויבען זיי אָבער אָן מיט דעם מיליטער! ווייל די מאַכט פון דעם אייראָפּעאישען מיליטער האָבען זיי צוערשט פערשפירט אין זייער לאַנד און געזעהען, אַז די „אייראָפּעאישע שדים" זענען טאַקי גרויסע מחבלים און מען טאָר מיט זיי נישט טשעפּען. איבערדעם אויך ווילען זיי צוערשט רעפאָרמירען זייער אַרמעע און זייער קריעגספלאָטע.

צו דעם צוועק האָבען זיי איצט ארויסגעשיקט א מיליטערישע מאַרינע־קאָמיסיע קיין אייראָפּאַ, כדי צו שטודירען די דאָרטיגע מיליטערישע איינריכטונגען און אָרגאַניזאַציעס.

דעם ערשטען בעזוך האָט די קאָמיסיע געמאַכט אין ענגלאַנד, וואו זי איז עמפּפאַנגען געוואָרען בכבוד גדול און מען האָט איהר געוויזען אלעס, וואָס זי האָט פערלאַנגט.

איצט איז זי געקומען קיין עסטרייך, וואו מען בעהאַנדעלט זי עבענפאַלס ווי חשוב׳ע געסט און מען ווייזט זיי אלעס, וואס זיי ווילען זעהען, די קאמיסיע וועט דא פערווילען עטליכע טעג, דערנאָך וועט זי פאָהרען אין די אַנדערע אייראָפּעאישע שטאַאַטען.

גלות פון א יודישען קינסטלער.

דער גרויסער יודישער סקולפּטאָר אהרנסאָן, וועלכער וואָהנט אין פּאַריז, איז איינגעלאַדען געוואָרען קיין קיעוו פון א דאָרטיגען הויכגעשטעלטער פערזענליכקייט, וועלכער קען אהרנסאָנ׳ס קינסטלערישע ארבייטען. ער זאָל איבערנעהמען אויך זיך אויסצואַרבייטען א דענקמאל פאַר דעם קייזער אַלעקסאַנדער דעם צווייטען. זייענדיג אין קיעוו, האט זיך אָבער אַרויסגעוויזען, אַז די דומע וויל דוקא אויסשרייבען א קאָנקורס אויף דעם דענקמאָל, ער האָט דארום געמוזט לאָזען דעם מאָדעל, וואס ער האט געמאַכט פון דעם דענקמאל אין קיעוו ביי דער דומע, אז עס זאל בשעת׳ן קאָנקורס בעטראַכט ווערען.

דיעזעלבע הויכגעשטעלטע פערזאָן אין קיעוו, וואס האט איהם ספּעציעל איינגעלאַדען, האט איהם אויך פאָרגעלעגט ער זאל אונטערפאָהרען קיין פעטערבורג, זיך בעקענען מיט׳ן מיכאַילאָווסקען פּאַרק, וואו מען וועט אויך שטעלען א דענקמאָל דעם קייזער אַלעקסאַנדער דעם צווייטען, כדי ער זאל קענען זיך בעטייליגען אין דעם דאָרטיגען קאָנקורס. אהרנסאָן איז דאך אָבער א יוד, וואָס האט אין פעטערבורג קיין וואָהנרעכט נישט, דארום האט איהם זיין שיצער אין קיעוו מיטגעגעבען בריעף צו וויכטיגע פערזענליכקייטען קיין פעטערבורג, אַז מען זאל זעהן איהם נישט צומאַכען קיין שוועריגקייטען די פּאַר טאָג, וואָס ער דאַרף זיין אין פעטערבורג. גלייכצייטיג האט ער וועגען דעם אוועקגעשיקט דורך פּאָסט בריעף צו די אַדמיניסטאַרען, פון וועלכע עס הענגט אָב צו ערלויבען א יודען וואָהנען אין פעטערבורג.

אהרנסאָן איז זיך רוהיג אוועקגעפאָהרען קיין פעטערבורג. איז אָבגעשטיגען אין גרויסען „האָטעל יעווראָפּייסקי", וואו ער האט איבערגעגעבען זיין פּאַספּאָרט און איז אוועק אין שטאדט איבערגעבען די בריעף וואס ער האט געבראַכט פון קיעוו. ווי גרויס איז אָבער געווען זיין פערוואונדערונג, ווען ער איז געקומען צוריק אין האָטעל און מען האט איהם דערלאַנגט דעם פּאַספּאָרט מיט דער בעוואוסטער אויפשריפט: אין 24 שעה זאָל פון איהם קיין זכר אין פעטערבורג נישט זיין. עס האט נישט געהאָלפען קיין טענות, קיינע ערקלערונגען, דאס ער דאַרף סך־הכל זיין אין פעטערבורג א פּאָר טאָג אום א קוק צו טהון אויפ׳ן מיכאַילאָווער פּאַרק, דער פּריסטאַוו איז געבליעבען ביי זיין פאָדערונג, ער זאָל זיך איינפּאַקען און פאָהרען. אהרנסאָן האט זיך גענומען פּאַקען און אין וועג אריין.

ערשט פאַרנאַכט איז פּליצלינג געקומען א פעראָרדנונג פון גראַדאָנאַטשאַלניק, אַז ער מעג בלייבען א פּאָר טאָג. אהרנסאָן איז אָבער געווען אַזוי אויפגערעגט פון דער מצב, דאס ער האט מוחל געווען דעם חסד און איז אוועקגעפאָהרען צוריק קיין פּאַריז.

אזוי וואָהל איז אהרנסאָנ׳ען, ווען ער קען ברוגז ווערען און אַנטלויפען. וואָס זאָלען אָבער טהון די יודען, וואס האָבען נישט וואו צו לויפען?

אטענטאט אין אויען: דער ערמאָרדעטער קאָרעאַנישער מיניסטער־פּרעזידענט יי־וואַן־יאָן.

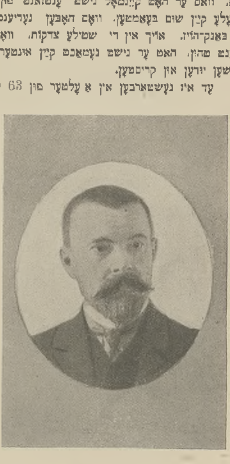

אטענטאט אין פעטערסבורג: פּאָליציי־שעף קאַרפּאָוו.

די יודישע וועלט.

די שחיטה־נורה אין פינלאנד.

ווי בעקאנט, האט דער פינלענדישער געגעראל בעקמאן אויף דער בקשה פון פעטערבורגער רב קאצענעלענבויגען, פארגלעגט דעם פינ־ענדישען סענאט ער זאל נאך אמאל בעטראכטען די פראגע וועגען שחיטה וועלכע איז שוין א מאל פערבאטען געווארען. דער סענאט האט זיך געווענדעט צום מעדיצינישען פאקולטעט פון דער העלסינגפארסער אוניווערזיטעט אז די פראפעסארען זאלען ארויסגעבען זייער מיינונג איבער דער פראגע.

5 פון די פראפעסארען, האבען אריינגעבראכט פאלגענדע רעזאלוציאן:

מיר געפינען פון מעדיצינישען שטאנדפונקט אז די שחיטה אליין, אויב דער שוחט איז נאר א פלינקער און קען זיין זאך גוט, מאכט דער בהמה שמערצען נאר אויף איין אויגענבליק.

דאגעגען געפינען מיר אז די הכנות וואס מען מאכט צו דער שחיטה, דאס אנידערוואדפען די בהמה און דאס אויפציהען איהר דעם האלז טהוען איהר אן גרויסע יסורים אין דאס קען מען פערמיידען. ווען מען בעטויבט די בהמה פריהער, ווי ביי אונז אין פינלאנד.

דארום געפינט דער מעדיצינישער פאקולטעט אז די יודישע שחיטה, ווי זי פיהרט זיך איצט ביי יודען קען גיט הייסען קיין רחמנות־דיגע.

די דריי איבריגע פראפעסארען האבען פארמולירט זייער מיינונג אין פאלגענדע ווערטער: מיר קענען נישט אויסזאגען אונזער מיינונג אין דער פראגע אויף גרונד פון פעריוענליכע ערפאהרונגען. מיר מוזען זיך שטיצען אויף די פארזאלאגען פון דייטשלאנד און אנדערע לענדער, וועלכע האבען אויסגעפינען אז די יודישע שחיטה איז די בעסטע פארם און זיכערסטע פון אלע סיסטעמען, וואס מען קען נאר געפינען.

בנוגע די הכנות צו דער שחיטה איז ביי אונז קיין ספק נישט, דאס אויב מען וועט זיי מאכען מיט די נייעסטע מיטלען און מאשינען, איז געגען זיי געווים נישטא קיין איינווענדונג. דאריום געפינען מיר דאס פון שטאנדפונקט פון „צער־בעלי־חיים" איז נישטא קיין גרונד צו אסר'ן די יודישע שחיטה.

ביידע רעזאלוציאנען זענען איבערגעגעבען געווארען צום סענאט און איצט ווארט מען אויף זיין בעשלוס.

יודישער וויצע־בירגערמייסטער פון פאריז געשטארבען.

פון פאריז קומט די ידיעה, אז מארים בעער, וואס איז מיט א קורצע צייט צוריק געוועהלט געווארען אלס וויצע פרעזידענט פון שטאדט־ראטה אין פאריז איז געשטארבען אין עלטער פון 44 יאהר.

מארים בעער געהערט צו איינע פון די שענסטע און עלטעסטע יודישע פאמיליעס אין פראנקרייך. ער האט זיך שטארק בעטהיילינט אין די מוניציפעלע אנגעלעגענהייטען פון פאריז און איז אימער געשטאנען אויף דער זייט פון פרייהייט. זיין וואהל אלס וויצע פרעזידענט איז בעטראכטעט געווארען אלס א קליינע בעלאהנונג פאר זיין נוטצע ארבייט. זיין טויט ווערט בעזאנדערס בעדויערט וואס דאס האט איהם פון נערויבט די געלעגענהייט אריינצוזעטצען אויף דער שטעלע צו וועלכע ער איז געוועהלט געווארען.

לאמבראזא'ס קאפ.

דער קאפ פון גרויסען געלעהרטען לאמבראזא וואס איז נישט לאנג צוריק געשטארבען, איז איבערגעגעבען געווארען צום פראפעסאר דאנקאני פון די פארמא אוניווערזיטעט. אום דאס זאל פון די שילער שטודירט ווערען. לאמבראזא האט אין זיין צוואה אנגעזאגט אז זיין קאפ זאל איבער־געגעבען ווערען אין אוניווערזיטעט אום א וויסענשאפטליכע אונטערזוכונג זאל וועגען איהם געמאכט ווערען. דער קאפ וועט דאן צוריקגעליינט ווערען אין ארון צוזאמען מיט דעם קערפער. ווען דאס פלייש וועט פערניכטעט ווערען וועט דער גאנצער סקעלעט איבערגעגעבען ווערען צום מוזעאום וואס לאמבראזא האט געגרינדעט אין טורין.

גזירות פאר עמיגראנטען קיין אמעריקא.

די נייע גזרה צו פרופען די מושקלען־קראמפט פון די עמיגראנטען אויף די שיפען און דארט צו פערהאלטען אלע קראנקע אין שוואכע, איז בטל געווארען. די שיפס־געזעלשאפטען האבען מודיע געווען דעם קאמיסער ווילליאמס אז זיי וועלען צאהלען אלע שפיטאל־הוצאות אבי ער זאל זיי בעפרייען פון די שווערע לאסט וואס ער האט אויף זיי ארויפגעלייגט. וויליאמס האט אלזא געהאט א שנעלען זיג. אבער זיין נצחון האט געקאסט טייערע ארימע עמיגראנטען גענוג געוויינד און הארצוועהטאג.

די שיפס־געזעלשאפטען האבען איינגעזעהן אז עס איז פאר זיי נאר קיין תכלית נישט צו פערלירען א טאג אדער צוויי טעג מיט'ן עקזאמינירען די פאסאזשירען און דערנאך זיך צו האלטען מיט די קראנקע. דאס וואלט זיי געקאסט טייערער און פערשאפט צו פיעל אונבעקוועמליכקייטען, זיי האבען דארום בעשלאסען אז עס לוינט זיי נישט זיך צו רייסען מיט דער רעגיערונג.

פאר די עמיגראנטען איז די פעראיינינונג איינפאך א ישועה. רען פון דער קריגע צווישען דער רעגיערונג און די שיפס־געזעלשאפטען האבען זיי אם מייסטען געליטען.

דערפאר איז אבער אויף עליס־איילענד איינגעפיהרט געווארען א נייע שטרענגע ארדנונג געגען ליגען זאגען, צו זאגען א ליגען פאר די בעאמטען איז תמיד געווען ריזיקאליש. אבער נור פאר'ן עמיגראנט וועלכער האט דערפאר געקענט צוריקגעשיקט ווערען. איצט אבער וועלען אויך די קרובים פערפאלגט ווערען ווען מען וועט זיי כאפען ביי א ליגען. זיי וועלען אנגעקלאגט ווערען פאר פאלש שווערען און די שטראף איז דערפאר זעהר גרויס. אין די מעהרסטע פעלע ווערען געזאגט ליגענס נור צוליעב נארישע, פוסטע גרינדע, אבער ווען אפילו מען דענקט אז דער אמת קען שאדען דעם עמיגראנט איז אליץ גלייכער צו זאגען דעם אמת ווייל א ליגען קען זיין נאך געפעהרליכער.

קיין 25 דאלאר ווערט איצט מעהר נישט געפאדערט. אבער עס איז דאך דאטהואמער צו האבען אנא סומע ביי זיך. ווען דער וואנדערער האט אויף זיך א קליי־נעם פסול און האט נאך דערצו קיין געלד אויך נישט ווערט ער אפט־מאל צוריקגעשיקט.

אויסגראבונגען פון יריחו.

די דייטשע „אריענט־געזעלשאפט" האט יעצט ארויסגעגעבען דעם 41־טען העפט פון איהרע מיטטיילונגען, אין וועלכען זי לעגט־פאר איהרע מיטגליעדער א בעריכט וועגען די היי־יאהריגע אויסגראבונגען אין אלט־יריחו. די דאזיגע אויסגראבונגען אין דער שטאדט פון תנ"ך זענען ווידער אנגעפיהרט געווארען דורך פראפעסאר זעלין (ראשטאק) און פראפ. וו אצינגער (ניסען). דאס־מאל אונטער דער אסיסטענץ פון די ארכיטעקטארען געלדקע און שולצקע, און זענען שוין יעצט אין גאנצען פערענדיגט. די אינערליכע בעפעסטיגונג, וועלכע האט פאריאהרען, ווען מען האט די אויסגעגראבען שטיקער־ווייז, נאך געקאנט געהאלטען ווערען פאר א ציטאדעל, האט זיך יעצט ארויסגעוויזען אלס אן אינערליכער מויער־גארטעל, וועלכער נעהמט ארום די גאנצע שטאדט. אחוץ דער אויסערליכער אויסערגעוועהנליך שטארקער און פעסטער מויער. (נישט אומזיסט, זעהט אויס, האבען די יודען געמוזט 7 מאל ארומגעהן איבער דער שטאדט יריחו, ביז זי איז איינגעפאלען).

די אויסגראבונגען האבען געגעבען א קלאר בילד פון די פארצייטישע יודישער וואוינונגען מיט זייערע פערשיעדענע הויז־כלים.

גאלדפאדען־מאנומענט.

וונטאג, דעם 19־טען דעצעמבער, איז אין ניויארק געשטעלט געווארען א מאנומענט אויף אברהם גאלדפאדענס קבר. גערעדט האבען ראבינער צבי הירש מאסליאנסקי און מר. יאזעף באראנדעס אינ'ם נאמען פון גאלדפאדען־קאמיטעט. פראפ. נ. זעליקאוויץ, פון „טאגעבלאט", פ. ווערניק פון „מארגען זשורנאל", דר. ס. ניימאן פון „ארדען בני ציון", ב. זעמעל פון „נאציאנער פערבאנד", יעקב פ. אדלער, ב. טאמאשעווסקי, און דוד קעסלער, אינ'ם נאמען פון די יודישע טעאטער'ס און ה'. א. צונזער האט פארגעלעזען א געדיכט שפעציעל געשריבען פאר דער געלעגענהייט.

ערמעסיגונגען פאר יודישע עמיגראנטען

די יודישע עמיגראציאנס־געזעלשאפט אין קיעוו האט איבערגעגעבען א בקשה צום אייזענבאהן־מיניסטער, אז די עמיגראנטען, וואס פאהרען קיין גאלוועסטאן מיט דער הילף פון דער געזעלשאפט, זאלען געניסען דעם בילינען טאריף, וועלכען דאס מיניסטעריום האט א מאל געגעבען די עמיגראנטען, וואס זענען געפאהרען מיט דער הילף פון יק"א. די פראגע וועט בעטראכט ווערען אויף א צוזאמענפאהר פון אייזענבאהן־מיניסטעריום, ווען מען וועט רעדען וועגען טאריף בכלל.

דער היסטארישער ווערט פון דער תורה.

דר. אלבערט קלעי, פראפעסאר פון סעמיטישע שפראכען און ארכיאלאגי פון די פענסילווייניא אוניווערזיטעט, האט פאר קורצעם ערקלעהרט אויף א פערזאמלונג פון געלעהרטע אז די לעצטע אויסגראבונגען וואס זענען געמאכט געווארען אין פאלעסטינא אויך אין אשור און בבל בעשטעטיגען אלעס פון די ביבל. קיינער קען מעהר נים צווייפלען אין די געשיכטען וואס ווערען דערציילט אין תנ"ך.

איינע פון די עלטעסטע בלעטער פון דער געשיכטע אין די ביבל, איז די געשיכטע פון די קעניגע וואס אברהם האט געשלאגען. דאס האבען פיעלע קריטיקער בעטראכט אלס אן אויסגעטראכטע מעשה פון די יודען, צו דערציילען אברהם'ס העלדענטהאטען, אבער דיעזע גאנצע געשיכטע שטעלט זיך יעצט ארויס צו זיין אמת. מען ווייס יעצט גענוי ווער די פיער קעניגע זענען געווען, און וואס פאר אן אינטערעסע זיי האבען געהאט צו קעמפפען צוזאמען. יעדער ווארט פון דיעזע געשיכטע איז אמת און דאס זעלבע איז דער פאל מיט אלע געשיכטען פון די ביבל וואס ווערען יעצט אנערקענט אלס די זיכערסטע היסטארישע דאקומענטען.

אים הארעם פונ׳ם סולטאן.

אריגינאל־ראמאן פון דער יונגסטער צייט.

(אבטצעהנטע פארטזעצונג *).

אָבּער דער אמת איז נישט אַרויסגעקומען אזוי גיך. די מאַרקיזע בּעלאַס און דער דר. סלאקעה האָבען די גאַנצע זאך אַזוי קינציג איינגעפעדעלט; זיי האָבּען ארויסגעבּרענגט אַזוי פיעל עדות און ראיות, אַז די טירקישע פאָליציי, וועלכע האָט נעפיהרט די אונטערזוכונג, האַט אלסדינג געגלויבּט און בּשום אופן נישט געוואָלט אָבּלאָזען פונ׳ם חשד, אַז די נ־עפין אַלאַבּעקער איז א רעוואָלוציאנערין.

ווערענדיג אָבּער מיעד די פאָ־טוועהרענדע פערהערען און אונטערזוכונגען, בּיי וועלכע די נרעפין האָט כסדר נע־טענה׳ט אַז זי ווייסט פון גאָר נישט, האט זי בּע־שלאָסען, אניעק צו מאַכען צו דעם לאַנגוויילינגען פּ־אָצעס און מודיע נעוועזען די נ־עפין, אַז אויב זי וועט זיך נישט ענטשליעסען, מודה צו זיין, וועט מען איהר מאַכען דעם פּראָצעס און מען וועט זי פע־אורטהיילען.

מיט אַנדערע פערדעכטיגטע פלעגט מען זיך צוואַר נישט אַזוי לאַנג שפּיעלען — מען האט נעמאַכט אַ קורצען משפּט און געענדיגט... אָבּער מיט דער נרעפין האָט מען זיך נעמוזט האַלטען אין געוויסע פאָרמאַליטעטען, ווייל זי איז דאָך געוועזען אַ אויסלענדישע אונטערטהאנין און דער פראַנצעזישער קאָנזול האָט שוין עטליכע מאל נעפרעגט וועגען איהר משפּט.

די נרעפין איז אָבּער געבּליעבּען שטאַנדהאַפט און האָט ערקלערט, אַז זי האָט זיך נישט אויף וואָס מודה צו זיין, ווייל זי איז גאָר נישט שולדיג און זי ווייסט פון גאָר נישט.

זי פלעגט כסדר פיגענען, וואָס מען הערט מיט דעם מיידעל, וועלכעס מען האָט צוגלייך ארעסטירט מיט איהר. אָבּער דאַרויף האט זי קיין שום תשובה נישט בּעקומען...

* * *

אַננאַ׳ס גורל איז אויך נישט בּעסער געווען. זי אַרעסטירט געוואָרען אַלס רוּ־סישע רעוואָלוציאָנע־קע, וועלכע איז געקומען קיין קאָנסטאַנטינאָפּעל, כדי צו טערטען דעם סולטאַן.

ס׳איז זעלבּסטפערשטענדליך, אַז די פּאָליציי האָט איהרע הבטחות נישט נע־גליינבּט און ווען זי איז צום ערשטען מאל פאָרגע־ופען געוואָרען פאַר׳ן אונטערזו־כונגס־בּעאַמטען און זי האָט איהם דערצעהלט איה־ גאַנצע לעבּענסגעשיכטע, האָט ער איראָניש געשמייכעלט און געזאָגט:

— איהר ווילט מיר, ליעבּעס פריילין, דערצעהלען אַ בּבא־מעשה! אָבּער איך בּין נישט קיין קינד. צו גלייבּען אַזעלכע מערכען! מיר וועט איהר שוין זאָגען דעם אמת, ווילט איהר נישט, וועט איהר פיהלען מיין שווערע האַנד!

— איך ווייס, וואָס מיך ערוואַרט דאָ בּיי אייך! — ענטפערט אַננאַ יעזוינ־גירט — אָבּער איך זאָג אייך דעם אמת, אַז איך שרעק מיך נישט דערפאַר! נישט איינמאָל האָבּ איך אין די לעצטע וואָכען בּעקומען קלעפּ; אָבּער ס׳האָט מיר נישט אַזוי וועה געטהון דער צובּלוטיגטער קערפּער, ווי דער געדאַנק, אַז מען וויל מיך פערקויפען פאַר אַ אייבּיגע סקלאַווין און מיר רויבּען די פרייהייט און די עהרע אויף אייבּיג! איצט ווייס איך, וואָס מיך ערוואַרט: דער טויט! גוט, דאַ־ויף בּין איך געפאַסט. ווייל מיין לעבּען האָט פאַר מיר שוין קיין שום ווערטה נישט!

— איה־ ווענד אייך טועה! — זאָגט דער בּעאַמטער — ווי לאַנג איהר וועט אייך נישט מודה זיין, וועט מען אייך נישט טערטען, מיר מוזען צוע־שט אַרויסבּעקומען דעם אמת! און בּיז דעמילט וועט איהר נישט איינמאל פערזוכען דעם טעם פון טירקישע שמיץ — ריעזע זעגען פייערינער און בּ־ענענדינער ווי רוסישע... איבּרינענס —

ער האַקט אָבּ זיינע ווערטע־ און בּליקט אויף דעם מערבען מיט אזעלכע ליידענשאַפטליכע בּליקען, אַז אַננא ווערד אַזש דערציטערט...

— איבּרינענס — זאָגט ער ווייטער נאָך אַ קליינער פויזע — איהר זענד אים נאַנצען אין מיין האַנד און איך קען מיט אייך טהון וואָס מיר געפעלט...

אַננאַ פערשטעהט גוט די ווערטער פון דעם טירקישען פּאָליציי־בּעאַמטען... זי האָט געוואָלט רעטען איהר עה־ע — צום סוף איז זי ווידער אַריינגעפאַלען אין אַ מצורה. אַנשטאַט צו זיין אַ שפּ־עלצייג פּיים סולטאַן אין האַרעם, וועט זי איצט זיין אינטערוואָרפען עפּ׳ס אַ ווילדען, פּראָסטען טירקישען פאַנאַטיקער, וואָס וועט זי טרעטען מיט די פיס און זי צווינגען צו געהאָרכען זיינע בּעסטיאַלישע ליידענ־שאַפטען...

איהר לעצט ביסעל שטאָלץ צוברענט זיך אין איהר און זי ענטפערט:

— ניין! איה־ האָט אַ טעות! — איך בּין צוואַר בּיי אייך אין דער האַנד! איהר קענט מיך טערטען, פּלאַגען, שלאָגען, פּייניגען, וויעפיעל איהר ווילט, אבער נישט אַלעס וועט איהר פּועל׳ן... אייער ליידענשאַפט וועט איה־ בּיי מיר נישט בּעפריעדיגען!

— ווּעלען מיר זעהען! — זאָגט דער פאַנאַטישער טירקע — איך גיעבּ אייך צייט דריי טעג. איהר זאָלט אייך די זאַך איבּערלעגען; מיינע בּעדינגונגען זענען גאַנץ קלאָרע: ענטוועדער איה־ גיבּט אייך מיר אונטער און איהר וועט בּאַלד בּע־קומען די פרייהייט, אָדער

— דעם טויט! — אונטער־בּרעכט איהם אַננאַ — דאָס איז מיר ליעבּער!

— ניין, נישט אַזוי גיך! — זאָגט ער קאַלט — דער טויט וועט אַמש־קומען, אבער פּאַוואָלי! איה־ וועט נאָך חרטה האָבּען אויף אייער היינטיגען עקשנות!... דריי טעג האט איה־ צייט, אייך צו איבּערלעגען. אבער אין די זע דריי טעג וועט איהר פערזוכען דעם טעם, וואָס עס הייסט, צו זיין איינגעשפּאַ־ט נעבען אַ טירקישען פּאַשאַ!

ער קלינגט און הייסט אַננאַ צוריקפיהרען אין איהר אַרעסט. דאַבּיי אבער ווינקט ער מיט דער האַנד צום פּאָליציסט און פינקעלט מיט די אויגען; יענער אַנטוואָרטעט מיט אַ בּייזען שמייכעל, ווי איינער רעדט: איך פערשטעה שוין, וואָס דו ווילסט און ס׳וועט געשעהען!

און ס׳איז טאַקי געשעהן! אין אַ טיעפען, נאַסען, פינסטערען קעלער. וואו־הין קיין שטראַהל פון דער זון איז נאָך קיינמאָל נישט צוגעקומען, וואו די לופט איז געווען אַזוי געדיכט, אַז מען האט זי געקענט אָנטאַפּען, וואו ס׳איז געווען אמת׳דיג ״חושך ימיש״ — דאָרטהין האט מען דאס אונגליקליכע מערכען אַ־יינגעוואָ־פען.

פון די ווענד האט גערונען וואַסער טראָפּענווייז, אויף דעם בּאָדען האבּען זיך אַרומגעשפּאַצירט מייז און שאַבּעס, יעדע מינוט האט זיך אַנ׳אַנדער שרץ אַרויפגע־דראַפּעט אויף דעם אָרימען מערכען און האָט געפרובּט נאָגען איה־ע קליידער, איהרע הענד און פיס.

אַ מינוט לאַנג איז זי געבּליעבּען שטעהען ווי פערשטיינערט. די שרצים האָ־בּען בּיי איהר אַרויסגערופען אַזאַ מין עקעל, אַז זי האָט געוואָלט שרייען און בּעטען הילף.

בּאַלד אָבּער איבּערלעגט זי זיך די זאַך און זאָגט רעזאָלוט:

— ניין! איך וועל מיך נישט אונטערוואַרפען! ליעבּער וועל איך דאָ זיצען צווישען די שרצים, וועלכע האָבּען נישט קיין מענשליכע נשמה און קיין שום עמפּ־פינדונג פאַ־ מיינע שמערצען, ווי צו דולדען די בּעסטיאַליטעטען פון מענשען, וואָס זייערע הערצער זענען פערשטיינערט און זייערע מענשליכע געפיהלע בּעטייבּט, און זיי ווילען נישט מעהר ווי בּעפּריעדינען זייער ווימטע ליידענשאַפט...

זי בּע־והינט זיך אַ ביסעל, טרייבּט אַ וועק מיט די הענד און פוס די ש־צים וועלכע פערקריעכען זיך אין די לעכער און בּעלעסטינען זי נישט מעה־.

זי טאַפּט אַרום אין דער פינסטער, בּיז זי געפינט אין אַ ווינקעל פון חדר עפּ׳ס אַ גרויסען האַרטען שטיין. זי זעצט זיך אויף איהם און ברעכט אויס אין אַ ביטערען געוויין...

נישט לאַנג אָבּער איז זי אַזוי אונטען געזעסען, אין קוים אַ שעה עפענט זיך די טהיר פון אַ ידר קערקער. עס ערשיינט אַ וועכטער און פיהרט זי אַרויף...

זי אָטהמעט שווער אָבּ. איהרע אויגען זענען האַלבּ געבּלענדעט פון דער־שרעקליכער פינסטערניש וואו זי איז פריהער געזעסען.

ווען זי קומט אַ ביסעל צו זיך, שטעהט פאַר איהר דערזעלבּער בּעאַמטער. וועלכער האָט זי פריהער פערהערט.

—נו, ווי האט אייך געשמעקט דאָ־ט אונטען?—פרעגט ער מיט אַ בייסענדער איראָניע.

— אויסגעצייכנעט! — ענטפערט זי — די שרצים בּעלעסטינען מיך צוואַר, אָבּע־ איך הער ווענינסטענס נישט זייערע רייד! זיי זענען מיר אַ ליעבּערע געזעלשאַפט פון אייך...

אָהאָ! — רופט ער מיט כעס — אין דיינע רייד דערקענט מען דיין רעוואָלו־ציאָנע־ען גייסט! וואַרט נאָר, דו וועסט שוין בּאַלד אַנדע־ש זינגען...

ער גיבּט אַ פייף — בּאַלד קומען אַריין צוויי טירקישע זאָלדאַטען, וועלכע האַפּען אַננאַ אָן בּיי די הענד און שלעפּען זי אַריין אין אַ קליינעם, האַלבּ־דונקלען צימער.

דאָס צימער איז פאַסט אם גאַנצען ליידיג. בּלויז אין דער מיט שטעהט אַ בּ־ייטע מיט בּלוט בּעשפּריצטע בּאַנק...

(פאָרטזעצונג קומט).

*) נייע אבאנענטען ערהאַלטען די פריהערינע פאָרטזעצונגען אויף פערלאַנגען גראַטיס צוגעשיקט.

הערשעלע בדחן.

(אַ בילד).

הערשעלע בדחן — אַזוי האט ער געהייסען און מיט דיעזען נאָמען איז ער געוועזען בעקאנט אין פּיטשעוואָקע, פון דעם גרינעם בית המדרש ביז דעם פּריץ׳ס מאַיאָנטיק. ער שטעהט מיר נאך עד היום פאַר די אויגען ווי לעבעדיג און זיין פיזאָגאָמיע איז איינגעגראָבען אין מיין זכרון ווי מיט נעגעל. דאס איז געווען אַ לאַנגער, שמאָלער יוד מיט אַ פּאר שמאלע, איינגעדאַרטע באַקען און מיט א קליין שיטער בערדעל, וואָס האט געהאט עטליכע שפּיצען ווי איין אויסגעריענטער בעזים. ער האט געטראָגען א גרויסען קאפּ געבויגען צום ברוסט. איבער זיינע אויסגעדאַרטע אַקסלען, א קאָפּ, וואָס האט אויסגעקוקט אויף זיין לאַנגער שמאָלער האַלז מיט דעם שפּיצינגען נארנעל, ווי א גרויסער צייטינער עפּעל, וואָס האַלט אראָפּצופאַלען פון בוים... אַ דיהרעגדער, טיעף מרה־שחורה־דיגער אויסדרוק, איז שטענדיג געלעגען אויף זיין פערחוזק׳טען פנים, אין וועלכען עס האַט זיך אָפּגעשפּיעגעלט אַ פערוויינטע נשמה, וואָס ריסט אַרויס אַ שטאַרקען מיטלייד אויף איהם צו קוקען — און דאַך איז הערשעלע געווען „אַ בדחן!״ ער פלעגט לוסטיג מאַכען פּיטשעוואָקער יודען אויף חתונות. און וואו אַ שמחה אין שטעדטיל, דאָרט איז געווען ר׳ הערשעלע.

ווי קומט אייגענטליך דער פערוויינטער הערשעלע צו זיין אַ בדחן — דאס איז ביי יודען קיין קשיא נישט — ער איז נישט דער ערשטער ביי דעם „עם חכם ונבון״, וואָס האט זיך געהאַפט נישט צו זיין פאַך. לויט די עטליכע „כתבים״ וואָס מען האט נאָך זיין טויט געפונען אין „פּאָטאָרעמניק״ פון זיין אַלמער, האָבען מבינים געאַנט, אַז ער איז נאַר א געבאָרענער פּאָעט, אַ געוואַלדיגער „מקונן״ ווי ירמיהו הנביא אַליין; אָבער ער איז דאָך געבאָרען געוואָרען אין פּיטשעוואָקע... נו — איז ער געבאָרען געוואָרען א בדחן.

דאָך איז הערשעלע געווען אַן אויסנאַהם פון אַלע אַנדערע בדחנים; און האָפּש פאַר׳ן אויג פלעגט ער זיך ווייזען אויף אַ חתונה נאַריש בדחניש. ווי אַלע בדחנים פלעגט ער קנאַקען מיט די פינגער, פלעגט פייפען און פּיפּשען, קרימען מיט דער צורה און גלאָצען מיט די אויגען, אַז דער עולם פלעגט מוזען לאַכען; אָבער יעדער מבין, האָט געקענט בעמערקען אַז ער טהוט עס איבערגעוואַלד און הערשעלע איז נישט געשאַפען צו זיין אַ בדחן. — אויסער דעם האט הערשעלע, נאָך זיין כאַראַקטער זיך אויסגעקליבען אין בדחנות זעהר אַ טרויעריגע ראָלע. ביי אַ הונדערט מאָל האָב איך איהם געטראָפען אויף חתונות און האָב איהם קיין אַנדער זאַך נישט געזעהן שפּיעלענדיג ווי „דעם טייפעלי אָרעך״, „דעם מת״ און אויך דאָס האט אַרויסגערופען פריהליכקייט און געלעכטער, ווייל אַזוי איז שוין דער שטייגער זיך צו אַמוזירען מיט בדחנישע קונצען, אין בפרט נאָך ביי אַ שמחה. ווען יודען נעהמען אַ ביסעל בראָנפען.

ווען הערשעלע האט געשפּיעלט די ראָלע אַלס „טייוועל״, האט ער צו זיך געהאַט נאָך פיער בעגלייטער טייוואָלים פון ביידע זייטען. יעדער פון זיי האָט געטראָגען אין דער האַנד אַ וואַקסענע ברענענדע ליכט און ער אַליין איז געווען אָנגעקלייד אין אַ רויטהען העמד ווי בלוט. אַ הויכע מיץ פון געפּאַרבטע פּאַפּיר האָט בעדעקט זיין קאָפּ און אין מויל האט ער געהאַלטען אַ ליולקע מיט אַזאַ סאָרט קטורת וואָס פלעגט אָנמאַכען אין שטוב אַ רויך, אַז איינער דעם צווייטען האָט ניט געזעהן. און ווען ער פלעגט שפּיעלען די ראָלע אַלס „בר מנן״ דאַמאַלס פלעגט ער זיך ניט מאַכען אין גאַנצען פאַרנעשטאַרבען. נאָר ער פלעגט זיך פערשטעלען פאַר אַ גוסס׳ן וואָס האַלט יעצט ביי׳ם שטאַרבען. אינטער זיין שוואַרצען לוסטרינענעם קאַפּטאַן האָט ער געטראָגען אַ טלית מיט אַ קיטעל אין איז געוועזען יעדע מינוט גרייט צום טויט; אָבער ער איז באַלד ניט געשטאָרבען. ער האט פריהער געמאַכט אַ טענציל, האט דורכגעשוואונקט דעם גאָרגעל מיט עטליכע כוסות, און דערנאָך האט ער מיט אַ טרויעריגען ניגון געזונגען זיין צואה מיט גראַמען פון פאָרענט און הינטען. דער אינהאַלט פון דער צואה איז געווען אַז נאָך זיין טויט זאָל קיינער נאָך איהם ניט וויינען און אדרבה, אַלע חתונה לייט זאָלען אַרום זיין גוף טאַנצען, שפּרינגען און הוליען און זאָלען זיך די שמחה ניט שטערען ווייל אַזוי איז דער וועלט־סיסטעם: בליהען און וועלקען, לעבען און שטאַרבען און די וויעג מיט׳ן קבר זענען אָנגעשפּיליעט אָן איין קייט...

ווען הערשעלע האט אָפּגעזונגען זיין צואה פלעגט ער נעהמען אין האַנד אַ כוס און פלעגט שטעלען אַ פוס צו טאַנצען; אָבער אין דיעזען אויגענבליק איז דער כוס פון זיין האַנד אַרויסגעפאַלען און איז צושמעטערט געוואָרען אויף דער האַרטער פּאָדלאָגע. באַלד נאָכדעם איז ער אַליין אויך אומגעפאַלען. די קאַפּאָטע האט ער פון זיך פאַלענדיג אַראָפּגעוואָרפען און הערשעלע איז געבליעבען ליגען אין תכריכים פּיקס און פאַרטיג צו דער קבורה.

קיינער האט קיין העזה ניט געהאַט זיין צואה ניט מקיים צו זיין. די „כלי זמרים״ האָבען אַ שפּיעל געטהון אַ „פרעהליכס״, דער עולם האט זיך צוזונגען און צוטאַנצט ליהודים׳דיג אין פּלוצלינג האט פון צווייטען צימער זיך דערהערט אַ תקיעה גדולה פון אַ שופר. די טהיר האט זיך אויפגעעפענט און עטליכע יודען, מיט פּאות און מיט בערד זענען אין שטוב אַריינגעקומען. אין די הענד האָבען זיי געטראָגען פאַקלען און פאַר זיי איז געגאַנגען אַן אַלטער גרייז גראָער יוד מיט אַ לאַנגען ווייסען באָרד וואָס האט אויף זיך געטראָגען אַ לאַנגע זיידענע זשופּיצע פערגאַרטעלט מיט אַ גאַרטעל פון פעל. דער דאָזיגער אַלטער איז דאָס געווען „אליהו הנביא״, וואָס קומט „מחיה מתים״ זיין, און ווי ער האט נאָר בעריהרט דעם „מת״ מיט אַ פינגער האט הערשעלע אַ שפּרונג געטהון און איז געוואָרען צוריק לעבעדיג. אַלע געסט אויף דער חתונה האָבען אויסגעשריען: „ברוך מחיה המתים״ און עס האט זיך אָנגעהויבען אַ „משיח טאַנץ״, פּיטשעוואָקער יודען האָבען געהויבען די פּאָלקעס לכבוד דעם גואל, לכבוד די גאולה און „תחית המתים״...

אָבער אייך ריעזע פאַרשטעלונג האט אויך זיך געפונען אַ קריטיקער, וואָס האט איהר אַריינגעלעגט זעכצעהן איילען אין דער ערד. אין פּיטשעוואָקע האט זיך אויך געפונען אַ קריטיקער! דאָס איז געווען ר׳ יאָסעלע באַנדורע. ער האט אַזוי אין שטעדטיל געהייסען ניט ווייל דאָס איז געוועזען זיין פאַמיליען נאָמען, נאָר ווייל ער איז געווען אַ קלעזמער און פלעגט פידלען איבער דער באַנדורע. ר׳ יאָסעלע איז אויך געווען שטאַרק געראָטהען אין זיין אינסטרומענט ער איז געווען אַ הויכער דיקער יוד ווי אַ ריעז מיט גראָבע געזיכטסציגע און מיט אַ באַסאָווע שטימע ווי זיין שפּיעל־צייג — די באַנדורע. ער פלעגט זיך אייביג האַלטען פאַר אַ גרויסען קינסטלער אין זיין פאַך און נאָך פאַר אַ גרעסערען עסטהעטיקער מיט אַן איידעלען געשמאַק. דאָס האָט ער נישט בעקומען אין פּיטשעוואָקע, נור ער האָט עס מיטגעבראַכט אַלס דראַגונער סאָלדאַט און האָט דאָרט צולעצט געדיענט אין „אימפּעראַטאָרסקאי טהעאַטער״ אַלס דוואָרניק און האָט געהאַט די געלעגענהייט צו זעהען דורך אַ לאָך ווי דער גרויסער קינסטלער האָהלאָוו שפּיעלט אויף דער ביהנע. פון דענסטמאָל אָן האט ער חאָהלאָוו׳ן נישט אַרויסגעלאָזט פון מויל און יעדעס מאָל, ווען ער האט איהם דערמאָנט פלעגט ער מיט שטאָלץ אויסרופען: „אונזער חאָחלאָוו״...

— וועֶר עס האט די זכיה געהאַט צו זעהען „אונזער חאָחלאָוו׳ן״ — פלעגט ער שטענדיג זעהענדיג הערשעלעס פאָרשטעלונגען — דער קען נישט פיהלען קיין געשמאַק אין הערשעלעס שטוקעס!... איז דאס דען אַ פאָרשטעלונג? ווער האט עס אַמאָל געזעהן דעם טייוועל ערשיינענדיג מיט ליכט אַרום זיך? אָדער ווער האט עס איהם געהערט מרוקענדיג און כראַפּענדיג ווי אַ געקוילעטען אקס?... ווען איהר וואָלט געזעהן דעם „גייסט״ ביי „האַמלעט״, וואָלט איהר דענסטמאָל געוואוסט וואָס הייסט אַ גייסט! ער בעוועגט זיך פון דער פינסטער, אַרום איהם איז אַ שרעקליכער טומאַן און אַלע מאָל ניט עס אַ בליץ. אַז מען דערזעהט דעם ניהנום, דעם „כף הקלע״. עס ווערט ווידער פינסטער. דאָס מיר מיינען אַז די וועלט געהט אונטער און ווען דער גייסט עפענט אַ מויל, הוא אלקים. ווי שרעקליך דאָס איז! עס הערט זיך אַ שלאַנגען שטימע, אַז דאָס בלוט ווערט פערפראָרען אין די אָדערן... אט דאָס הייסט אַ טייוועל!

אויך ווען יאָסעלע פלעגט רעדען מיט הערשעלען האט ער איהם גאָר נישט געשאַנעוועט.

— ווי אַזוי פערגינט זיך דאָס אַ יוד זיך צו נעהמען די ראָלע פון אַ „מת״, נישט זעהענדיג פריהער „אונזער חאָחלאָוו׳ן״ אויף דער ביהנע?! — האט ער הערשעלען פאָרגעוואָרפען — איהר הייבט גאָר נישט אָן צו האָבען דעם מינדעסטען געשמאַק אין קונסט. ר׳ הערשעלע! נישט אין איין מאָמענט שטאַרבט אַ מענש אַוועק. מיין הערר בדחן! צום טויט ווערען בענוצט אַ ביסעלע הכנות. אַ ביסעלע קאָנוואָלסיווע בעוועגונגען... און דער גוסס׳ן? — האט איהר פערגעסען, הערר בדחן, אָן דער גסיסה? איהר זייט צופיעל איבעראייַלט. ר׳ הערשעלע! אַ מענש שטאַרבט נישט אַזוי אומגעלומפּערט דאָס איז דושיק, דאָס איז ווילד! ביסלעכווייז שטאַרבט מען פריינד! און אָהן גוסס׳ן איז נישטאָ קיין טויט, און ווען אַ מענש גוסס׳ט שטאַרטשען איהם אַרום די אויגען פון קאָפּ, ער קרעכצט, ער זיפצט, ער ראַנגעלט זיך און ציהט שווער דעם אָטהעם, און כדי צו ווייזען ר׳ הערשעלען אַ ביישפּיעל, ווי מען בעדאַרף פאַר׳ן טויט קרעכצען, האט ר׳ יאָסעלע אַרויסגעלאָזען פון האַלז אַ רומפּלען באַנדורע־קרעכץ, אַז ר׳ הערשעלע האט פאַר שרעק אַ געשריי געטהון „שמע ישראל״.

— אט דאָס הייסט אַ קרעכץ פון דעם טויט! — האט ער צו דעם בדחן געזאָגט — איהר זאָלט דעם טויט, ר׳ הערשעלע, נישט האַלטען פאַר אַ קלייניגקייט. מעהר ווי איין מאָל שטאַרבט נישט אַ מענש און אום דעם טויט נאָכצומאַכען מוז מען האָבען געניג טאַלענט. טאַלענט פון „אונזער חאָחלאָוו׳ן״! ווען איהר וואָלט איהם געזעהן שטאַרבענדיג אויף דער ביהנע וואָלט איהר שוין דאַן געזאָגט: „אט דאָס הייסט געשטאָרבען!״

דער בדחן פלעגט עס שטענדיג הערען פון זיין גרויזאַמען קריטיקער אויף יעדער חתונה און דאָך איז איהם קיין מאָל נישט געלונגען צו שפּיעלען נאָך יאָסעלעס געשמאַק. אָבער אַ מענש קען זיך אַליין דערלעבען! איינמאָל אין זיין לעבען האט זיך הערשעלען דאָס שפּיעל אַזוי פאַרטרעפליך גוט איינגעגעבען, אַז יאָסעלע באַנדורע אַליין האט שוין אויך מודה געווען, דאָס ער האָט עס געשפּיעלט מיט אַזאַ טאַלענט. מיט אַזאַ גייסט, אַז „אונזער חאָחלאָוו׳ן״ אַליין געלינגט עס אויך אפשר איין מאָל אין אַ יובל... אַ יוד ווי עס שטייט קען אַלעס דערלעבען...

אין איין ווינטער טאָג איז הערשעלע בדחן געווען געלאַדען אויף אַ חתונה. דעם גאַנצען טאָג האט ער געהונגערט אין געפּאַרען, ווייל אין שטוב איז פּשוט נישט געזען קיין ברויט און קיין האָלץ. אַ לאַנגע צייט האט זיך שוין אין פּיטשעוואָקע נישט געמאַכט קיין חתונה כאָטש צורייס זיך. און ווען ר׳ הערשעלע האט איין

B. Gabryelska, Kraków, kupuje, sprzedaje i najmuje — fortepiany pianina, harmonie i pianole — krajowe i zagraniczne nowe i przegrane — za gotówkę i na spłaty — bez zaliczki

וואָך קיין חתונה נישט. לערענט דער דלות מיט איהם כלק, אז עס ווערט איהם ענג די וועלט. ער האט א ווייב מיט נייַן קינדער און אלע מאכען פון זיין „טויט־א לעבען. צום סוף איז ער שוין איבער פיער וואכען נישט געשטאָרבען און צו די צרות האט זיך נאך איין שטעדטיל אריינגעכאפט א קאָנקידענט: א געפאלענער בעל הבית, א יוד א למדן, א מופלג, א „בעל גימטריאות“, איז אויף דער עלטער געוואָרען א ברחן און ער האט אין שטעדטיל א סך צדדים... הערשעלע האט, א הונגעריגער, א פערשמאכטעטער דעם גאנצען טאג, היינט געארבייט פון הינטען אַרום. אז איהם זאל מען נעהמען אויף דער חתונה פאר א ברחן, און נאך גרויסער מיה און ענמת נפש אהן א שיעור האט ער דאס אויסגעפיהרט...

הערשעלע איז געווען אויף דער חתונה א פאַר־הונגערטער. ער האט פערטרונקען די צרות מיט עטליכע גלעזלאך בראָנפען און איז אריין אין א באזונדערן צימער אָנצוטהון די תכריכים. און א קורצע ווייַלע ארום איז ער ערשינען פאר די חתונה לייט, אבער נישט ווי אלע מאָל פריש און מונטער זאָגדערן בלייך און. זיינע פיס האָבען אונטער איהם זיך געט־עסעלט און זיין גאנצער קערפער האָט זיך בעוועגט עפיס ווי אויף היהנער־רישע פיסלעך...

—ער איז א יונג מיט ביינער, וואלט איך אזוי געזונד זיין! — האט יאָסעלע אריינגערעדט איינעם אין די אויערען, רעזעהענדיג ר' הערשעלען דער וואָס האלט ביים שטארבען טאר נישט אריינקומען ווי א העלד... עס פיעהט מיך זעהר וואָס מיין לעקציאן האט אויף איהם געווירקט.

דער ברחן האט זיך געשטארקט. אָבער זיינע פיס האָבען זיך אזוי געטרעסעלט, אז ער איז שיעור נישט אומגעפאלען.

— ערהאבען! — האט ר' יאסעלע אויסגעשריען—איצט שפּיעלט ער ווי א קינסטלער... ער האט טאלענט...

— מיר שיינט, אז ער איז שכור — האט איינער פון די חתונה לייט צו יאסלען געזאגט.

— דאָס איז קונסט — האט יאָסעלע געענטפערט.

דערווייַל האט הערשעלע אָנגעהויבען צו טאפּען מיט די הענד ווי א בלינדער און האט זיך אָפּגעקלאפּט אָן טיש.

— בּראַוואָ! — האט יאָסעלע אויסגעשריען און האט איהם אפּלאָדירט.

די דאָזיגע אנערקענונג האט ווי צוגעבען הערשעלען מיטה. ער האט מיט'ן גאנצען קערפער זיך אָנגעשפּארט אָן א שטוהל און האט שווער אויפגעאטהעמט.

— איך בין ערשטוינט! האט יאָסעלע באַגדורע אויסגעשריען — דאס איז טאלענט, דאָס איז קונסט!

דער ברחן האט דערווייל בעוויזען נאך מעהר קונסט. זיין געזיכט איז געל געוואָרען ווי א וואקס און די אויגען זיינען שטעהן געבליבען ווי צוויי גלעזלאך אונטער זיין ברייטען שטערן, וועלכער איז בעדעקט געווא־ען מיט א קאלטען שווייס.

— ווי איהר זעהט מיך לעבען — האט יאָסעלע געשוואָרען — אז ער שפּיעלט איצט מיט אינערליכען געפיהל, ווי איינער פון די גרעסטע קינסטלער. איך האב עס פון איהם קיין מאל ניט ערווארטעט. און ווען מיינע אויגען וואָלטען איהם ניט געזעהען, וואָלט איך געמיינט, אז „אונזער האחלאָוו“ שפּיעלט דאָס פאר אונז... דאָס איז דאך אזוי נאטירליך.

דער ברחן ווי עס האט אויסגעזעהען, האט גע־הערט וואָס יאָסעלע האט וועגען איהם גערעדט. און פּינקט ווי ער וואלט וועלען זיך נאך מעהר אויסצייכענען, האט ער ארויסגעלאָזען א פערצווייפעלטען געשריי:

— וואסער!... א ביסעל וואסער!...

יעצט האָבען אלע חתונה לייט אויסגעשריען: הוראה! בראַוואָ! און האָבען געוואלדיג דעם ברחן אפּלאָדירט.

אין דאָס האט אַלץ הערשעלען ווי צוגעגעבען כוטה: ער איז פּלוצלינג אין גאנצען אומגעפאלען אויף דער ערד און א הערצרייסענדע שטימע האט פון זיין ברוסט זיך ארויסגעריסען:

— „וואסער!... וואסער!“...

— דאס איז גאטור טריי! דאָס איז וואהר לעבעדיג! — האט יאסעלע כאנדורע געשריען א צוהיצטער דאס איז „אונזער האחלאוו“!...

דערווייל האט הערשעלע זיין קונסט געענדיגט: ער האט געמאכט עטליכע קאנוואולסיווע בעוועגונגען און איז ליגען געבליבען ווי א שווערער שטיין. ניט ריהרענדיג מיט קיין אבר.

— סידען „אונזער האחלאווס“ נשמה איז אין איהם מגולגל געוואָרען! האט יאָסעלע מיט דער גרעסטער בעגייסטערונג אויסגערופען און באלד האט ער מיט א באזונדערן געשמאק אנגעהויבען צו קראַצען מיט'ן גראָבען סמיק איבער זיין באַנדורע. די כלי זמרים האָבען א שפּיעל געטהון א „פּרעהלעכס“ און דער עולם האט אנגעהויבען צו הויבען די פאָלקעס] ארום דעם „ברחן“. די מחותנים האבען געטאנצט א קאדריל, א פּאָר פון די חתונה לייט א חסידישע קאזאצקע און די ווייבער האָבען געפּליאסקעט מיט די הענד.

פון צווייטען צימער האט זיך דערהערט דער ערשטער בלאָז פון א שופר. באלד האט א הילך געטהון א „תקיעה גדולה“ און אליהו הנביא אין דער זשופּיצע איז אין שטוב אריינגעשפּרונגען אונטער דער בעגלייטונג פון זיין מיליטערישע סוויטע.

ער איז צוגעגאנגען צו דעם „מת“ און האט איהם בעריהרט מיט א שטעקען; אָבער הערשעלע האט זיך פון אָרט ניט גערירט...

— דאָס איז אויך א קונסט — האט יאָסעלע צו איינעם געזאגט — ווייל „תחית המתים“ בעדאַרף אויך ניט צונעהן ראש. נאר פּאמעלאך. לאנגזאם, ווייל אזוי פערלאנגט דער עסטעטישער געפיהל פון א קינסטלער.

„אליהו הנביא“ האט צו דעם מת זיך צוגעבוינען, ער האט נאך געטהון דעם אמת'ן אליהו הנביא און האט זיך אויפ'ן „מת“ אויסגעצויגען; האט איהם געבלאָזען אין דער נאז אריין און איהם געהויכט אין מויל; אבער ווען ער האט דערזעהן אז דאָס האט דעם מת נישט לעבעדיג געמאכט, האט ער אנגעהויבען צו שרייען שוין נישט אויף קאטאָוועס:

— שטעהט אויף ר' הערשעלע! וואכט אויף! וואס איז מיט אייך געוואָרען?

אָבער דאס געשריי האט אויך נישט געהאָלפען: הערשעלע ליגט אָהן א נשמה.

דער נביא האט דעם מת אָנגעהויבען צו קייקלען הין און צוריק און האט שטאַרק זיך פאַרנאַנדער גע־שריגען:

שטעהט אויף ר' הערשעלע! וואָס איז מיט אייך? שרעקט אונז נישט אזוי איבער!

אָבער עס איז נישטאָ מעהר קיין ענטפער. הערשעלע ליגט ווי א קלאָץ.

— דאָס איז א צו מוראדינער שפּיעל! — האט איינער פון די חתונה לייט זיך אָפּגערופען.

— איהר הויבט, ר' ג־וגם נישט אָן צו פערשטעהן קיין קונסט! — האט יאָסעלע באנדורע צו יענעם גע־זאָגט — „אונזער האחלאָוו“ האט אויך אזוי געשפּיעלט... דו ביזט נישט אזא טהייערער מבין אויף קונסט.

מיין טהייערער ר' יאָסעלע, האחלאוו האט קיין מאל אזוי נישט געשפּיעלט... ער פלעגט באלד נאך'ן טוידט צוריק לעבעדיג ווערען און בעדאנקען די האבווירדיגע בעזוכער פאר די אַפּלאָדיסמענטען און זיי בעטען מארגען ווידער צו קומען; אבער דער אונגליקליכער ברחן האט שוין מעהר זיך נישט געקענט אויפהויבען — ער איז געווען ווירקליך טויט.

אין א שטונדע אַרום האט מען הערשעלעס קער־פּער פון הויז ארויסגעטראגען און זיין אלמנה מיט די נייַן קינדער האבען זעהר שעהן געזונגען... אין קיין יודיש הויז זאל מען דאס נישט הערען!

אבער ווער קוקט אין אזעלכע קלייניגקייטען? מעהר ווי א ברחן איז דאך נישט געשטארבען. און ווען נישט די כתבים וואס מען האט נאך זיין טוידט אין זיין הויז געפונען, וועלכע בעוויזען, אז ווען ער וואלט נישט געבארען ווערען אין פּיטשעוועקע, וואלט ער געווען איינער פון די גרעסטע פּאעטען, וואס די וועלט בעוואונדערט—קען זיין, אז איך אליין וואלט אויך וועגען איהם נישט געשריעבען.

א—ה.

בּכל־מכל־כל.

(דאָס נייע יאָהר):

אייגענטליך איז עס פאר אונז יודען נישט קיין ניי־יאהר. אונזער חשבון הייבט זיך אן פון תשרי, אבער אונזער גורל ברענגט עס שוין מיט זיך, אז מיר מוזען פּיה־ען, ווענינסטענס אין אונזער אייסערען לעבען, די אלגעמיינע צייטרעכנונג און פאר־דעם האט דער ערשטער יענער אויך פאר אונז א געוויסע בעדייטונג.

מיר רעדען שוין נישט פון דיעניגע יודען, וואס געבען ליעבער ניי־יאהרס־געלד ווי חנוכה־געלד. נאר אפילו דער פּראָסטע יוד, וואס פערשטעהט נישט קיין הכמות, שפּירט אויך אז עס הייבט זיך אן א ניי יאָהר. אט אין דער פריה האבען זיי ביי איהם אָנגעקלאפּט, די בריעפטרעגער, דער סטרוזש, דער קומענקעהרער, דער לאמפּען־צינדער, דער קאנאלרייניגער — אלע מיט אָפענע מייַלער פול ברכות און אָפענע הענד פאר ניי־יאהרס־געלד — ור' יעקב משלם, ר' יעקל מוז צאָהלען, אויב ער וויל אָדער ער וויל נישט — א ברירה האָט ער דען?

דאָס נייַע יאָהר בעווייזט אונז לעת־עתה נישט קיין זעהר פריינדליך פנים: נעהעכערטע באהן־טאריפע, העכערע אביימער־לעהנע, העכערע שטייערן — דאָס יקרות און דלות וועלען נאך גרעסער ווערען און דער יוד, וואָס ליידט פון יעדער צרה מעהר ווי אנדערע, וועט ווייטער בידעווען, זיך מוטשען און פּלאָגען ווי פריהער.

נאָר כדי זיך צו טרייסטען, איז כדאי צו ווארפען א בליק אויפ'ן פערגאנגענעם יאָהר און מיר וועלען זיך איבערצייגען, אז אייגענטליך בדארפען מיר איהם נישט נאכצוויינען אפילו קיין טרעהר.

אנגעהויבען האט עס בקולי־קולות. די עסטערריי־כישע פעלקער זענען געשטאנען געווער ביי פוס, מארש־בערייט דארטהין אין דעם מזרח־ווינקעל פון אייראָפּא. וואו דאס קליינע סערביען האט דוקא חשק געהאט צו מעסטען זיינע כחות מיט'ן גרויסען שכן... עטליכע הרשים האט מען אָבגעלעבט אין פחד און אין שרעק; דורך וואָכען לאנג זענען אָבגעריסען געוואָ־ען מאנען פון ווייבער, טאטעס פון קינדער, זוהן פון עלטערן, אויפגעלאָדען דעם טאָרניסטער און מאַרשירט קיין באָסניען — ביז נאָט האָט

גרעסטעס לאַגער
איז כינא זילבער

עכט זילבער אוהרען, גאָלדוואַרען, גאָלדקעטען, רינגע עטצ. זעמטליכע ציא:ם אַרטיקעל ווי הערצעל אוהרען, קעטען, נארעלן, אנהענגער מיט שמוינענד בילינען פּריזען. עכט זילבערנע שנאפּס בעכער פון 2 ביז 8 קר. פּער שטיק. איין פּאר כינא זילבער „עץ החיים“ רייך פערגאָלדעט 35 צטי. האָך פּרימא אבּביים 23 קר. „כתרי (קראָנע לספר תורה) רייך פערגאָלדעט פּרימא א־ביים 28 קר. „ציץ“ (ב־עךן) רייך פערגאָלדעט כיט קעטע פּרימא 17 קר. „יד“ (האנד) רייך פערגאָלדעט מיט קעטע פּרימא 5,60 קר. 1 פּאר כינא זילבער לייכטער 32 צטם. האָך זעהר מארען אונד שעהן 7 קר. דעטא 23 צטם. האָך 5,60 קר. 6 פּרימא כינא זילבער קאפע לעפעל און פיינעם ווידען עטואי 5 קר. דעטא 12 שטיק 9 קר. נייעסטען פּרייזקוראנט פון יאהרע 1909 איבער זעמטליכע פאבריקס־ארטיקעל שיקע גראטיס אונד פראנקא.

SINA PELZ, KRAKAU, GERTRUDY 29 K. — Gegründet 1873.

פראצעס יאנינא באראווסקא: בארעווסקא.

נעהאלפען. געארנ'ל איז א־אבגעשפרונגען פון דער שטוהל און ס'איז ווידער רוהיגער געווארען.

אים איבריגען איז דאס יאהר 1909 געוועזען מעהר א אונרוהיג, נערוועז יאהר. קוים איז שטיל געווארען צווישען סערביען און עסטערריי האט זיך אנגעהויבען דער קאנפליקט צווישען טירקיי און גריעכענלאנד. קוים איז ווידער דארט שטיל געווארען, קומען אלארם־ידיעות פון דעם ווייטען מזרח, אז עס קאכט זיך א קריעג צווישען רוסלאנד און יאפאן. סוף כל סוף, מען איז גאר פון שרעק נישט ארויסגעקומען.

גרויס איז אויך די צאהל פון די קאטאסטראפעס אין פערגאנגענעם יאהר. אנגעהויבען פון דעם שרעקליכער ערדציטערניש און מעסינא, ביז צו די גרויסע איבערשוועמונגען, וואס זענען פארגעקומען אין די לעצטע טעג, האבען דאס גאנצע יאהר כסדר נישט אויפגעהערט די קאטאסטראפעס. גרויסע און קליינע, שרפות, צוזאמענשטויסע, עקספלאזיעס, שיפס־צוזאמענשטויסע עטצ. עטצ. אהן א שיעור און אהן א צאהל.

ערדרייכט געווארען איז דער נארדפאל, — אבער עס שטעלט זיך נאר ארויס, אז קוק איז א שווינדלער. פירי, דער צווייטער ערדרייכער, איז צוואר נאך לעת־עתה בעגלייבט. ווער ווייסט. אפשר וועט אויך ער באלד ענטדעקט ווערען אלס ליגנער!

די לופט האט מען עראבערט! בלעריאָ, לאטהאם, צעפעלין, רענער עטצ. האבען בעוויעזען, אז דער מענש קען פליעהען אין דער לופט ווי די פייגעל — אבער לעת־עתה קומען נאך כסדר פאר אונגליקען אין דער לופט און דער מענש איז נאך נישט דער וואוילער יונג, ווי ער מיינט צו זיין.

צוויי גרויסע הערשער, דער טירקישער סולטאן און דער שאה פון פערזיען, האבען אינם אבגעלאפענעם יאהר פערלוירען זייערע קרוינען. אין זייערע לענדער איז אבער לעת־עתה נישט בעסער געווארען. ס'קאכט און זידט דארט ווי אין העקסען־קעסעל.

שפאניען ווידער האט געהאט זיין פעקיל מיט מא־אקא, וואו בלוט האט גערונען ווי וואסער. פאר די קלעפ, וואס עס האט בעקומען אין מא־אקא, האט עס זיך נוקם געווען אין דעם איינענעם פאלק און האט ערנייערט די טעג פון דער אינקוויזיציע...

און ווען מיר דערמאנען שוין די אינקוויזיציע, איז כדאי א פרעג צו טהון, וואס האבען מיר יודען געהאט פון לעצטען יאהר?

גוטס בודאי נישט! צוואר נישט קיין גרויסע פאגראמס, נישט קיין אויפרעגענדע גזירות און גירושים. מיר האבען די צרות נישט געשעפט מיט פולען לעפעל אבער ביסלעכווייז האבען מיר זיך גענוג אנגעליטען און ליידען נאך ווייטער. אין רוסלאנד איז נישט בעסער געווארען, אין רומעניען ווערד פון טאג צו טאג ערגער. אין עסטעררייך ווערען די אנטיסעמיטען אלע מאל מעהר בעלי־בתים. ענגלאנד און אמעריקא פערשליעסען אלע מאל מעהר פאר אונז די טהירען און די הונדערט־טויזענדע אויסוואנדערער געפונען נישט קיין מקום־מנוחה. דארט איז גוט, וואו מיר זענען נישטא — אין דענעמארק, אין איטאליען, בעקומען מיר יודישע מיניסטער. וואו אבער מיר לעבען אין גרויסע, געשלאסענע מאסען, זענען מיר טאקי אויף צרות...

און אונזער אינערליך לעבען איז אויך נישט בעסער, מיר הערען זיך נישט אויף ארומצוקריעגען. פריהער פלעגט זיך צו קריעגען די פערשידענע פארטייען, איצט קריעגט זיך שוין יעדע פארטיי צווישען זיך — והקונגרס הציוני יוכיח! וואס קענען מיר נאך האפען און ערווארטען!

אט אזוי הייבט זיך פאר אונז אן דאס פרעמדע נייע יאהר!

אטענטאטע אין אזיע.

פאר קורצעם איז אין חארבין דערשאסען געווארען דער גרעסטער יאפאנישע פאליטיקער, פירסט איטא. פארינע וואך איז ווידער געטעדטעט געווארען דער מיניסטערפרעזידענט פון קארעא, יי־וואן־יאן.

ביידע אטענטאטע זענען געשעהן אויס פאליטישע טעמים און ביידע זענען א פאלגע פון דעם האס פון די קארעאנער געגען די יאפאנישע הערשאפט. די קארעאנער בעטראכטען די יאפאנער אלס זייערע גרעסטע שונאים, וועלכע ווילען ביי זיי רויבען די זעלבשטענדיגקייט, זיי פאליטיש אונטעריאכען און מאטעריעל אויסבייטען. עס ליעגט אויך א שטיק אמת אין דיעזער בעהויפטונג, ווייל די יאפאנער האבען טאקי נישט קיין אנדערע מחשבות, ווי צו בעהערשען דאס לאנד און עס אויסצובייטען.

פראצעס יאנינא בארעווסקא: דר. לעוויצקי.

די קארעאנער זענען אבער צו שוואך און קענען זיך נישט פאליטיש וועהרען. איבערדעם גרייפען זיי צו אטענטאטע, צום רעוואלווער און צום דאלך, כדי צו שיצען זייער פרייהייט! און מען קען רעכענען אז די יאפאנער וועלען דארט אין קארעא נאך האבען א שווער שטיקעל ארבייט. איידער זיי וועלען ערדרייכען זייער צוועק.

קאנצערט איגנאץ פרידמאן.

קינפטיגען מאנטאג וועט פארקומען אין קראקויער זאאל פון אלטען טהעאטער א קאנצערט פון דעם בעריהמטען יודישען קלאוויר־ווירטואזא איגנאץ פריעדמאן.

איגנאץ פריעדמאן איז א קראקויער קינד; דא האט ער זיך אויסגעבילדעט און פון דאנען האט זיך אנגעהויבען זיין קינסטלערישע לויפבאהן ביז ער האט דערגרייכט דעם גרעסטען שם אלס קינסטלער און זיינע קאנצערטע זענען בעריהמט אין דער גאנצער וועלט.

ס'איז צו ערווארטען, אז דאס קראקויער יודישע פובליקום וועט צאהלרייך בעזוכען דאס קאנצערט און זיך ערגעצען ביים שענעם שפיעל פון דיעזען יודישען קראקויער וועלטקינסטלער.

איגנאץ פריעדמאן.

ערמארדונג פון פעטערסבורגער פאליציי־שעף קארפאוו.

אין רוסלאנד הויבען זיך אין לעצטער צייט אן צו ערנייערן טעראריסטישע אקטען, ווי אין די גוטע צייטען פון דער רעוואלוציע.

דעם גרעסטען רושם אבער האט געמאכט אין אלע קרייזען די ערמארדונג פון שעף פון דער פעטערסבורגער געהיימפאליציי קארפאוו און צוואר דעסוועגען, ווייל דער אטענטעטער איז געוועזען א פערטרויענסמיטגליעד פון דער פאליציי און דער פאליציי־שעף קארפאוו האט צו איהם געהאט דאס גרעסטע פערטרויען.

דער אטענטעטער האט געפיהרט דעם נאמען וואסקרעזענסקי, אין אמת'ן אבער הייסט ער פעטראוו און איז פריהער געוועזען א רעוואלוציאנער, דערנאך איז ער

Gorsety „Directoire"

udoskonalone według modeli angielskich i francuskich jedynie eleganckie modne i wygodne dostać można tylko w pierwszej krajowej fabryce gorsetów

H. SCHMEIDLERA, Kraków, Stradom 15.

Filia: ul. Grodzka 1. (wchód przez sień). — Gorsety le Néos, opaski la Nea Dra Frz. Glenarda w Paryż

איינגעטרעטען צו דער צאָליציי אלס נעהיים־אַגענט, איז אָבער צונלייך געבליעבען ווייטער רעוואָלוציאָנער. די רעוואָלוציאָנערען האבען אויף איהם געהאט א חשד. אז ער איז פֿאלש און כדי צו בעווייזען זיין אונשולד האט מען אויף איהם אויפֿגעלעגט די פֿערפֿפליכטונג, צו בעגעהען א אטענטאַט אויף זיין שעף קארפּאָוו.

און ער האט ערפֿילט זיין חוב.

ער האט קארפּאָוון איינגעלאדען צו זיך אין פּריוואט־וואָהנונג און איהם געבעטען זיצען אויף א זאָפֿאַ. הינטער דער זאָפֿאַ איז געווען א אויפֿרייס־מאַשינע, פֿערבונדען דורך אַ שנור מיט דער עלעקטרישען לייטונג פֿון הויז. וואסקרזעסקי איז אויף א ווייל ארויסגעגאנגען, האט געצונדען ביי דער עלעקטרישער לייטונג. די מאשינע האט געפּלאצט און קארפּאָוו איז צעריסען געוואָרען אויף שטיקער. דער אַטענטעטער איז ארעטירט געוואָרען.

איצט געהען אויף פֿערשידענע קלאנגען וועגען דיעזען אטענטאט. אָבער גענוי דעם אמת ווייסט מען נאך אלץ נישט.

א יודישער בירגעמייסטער אין יאָהאַניסבורג.

אין יאָהאַניסבורג, דער גרעסטער און רייכסטער שטאדט פֿון דרום־אַפֿריקא, איז ה׳ הערי גרוימאן געוועהלט געוואָרען צום בירגערמייסטער.

הערי גרוימאַן איז נישט נאָר איינער פֿון די בעסטע בירגער אין יאָהאַניסבורג, נאָר אויך איינער פֿון די בעסטע יודען. ער איז אַן איבערגעגעבער ציוניסט און א טהעטיגער ארבייטער אין אלע יודישע ארגאַניזאַציאָנען. עס איז בעזאָנדערס וויכטיג וואָס ער איז פֿאר דיעזען יאָהר געוועהלט געוואָרען אלס בירגערמייסטער. ווען דער פּאַלאַסט פֿון די פֿעראייניגטע שטאטען פֿון זיד־אַפֿריקא דארף צום ערסטען מאָל ערעפֿענט ווערען. צו דיעזע צערעמאָניע וועט זיין דער טראָהנפֿאָלגער פֿון ענגלאנד, און פֿיעלע אנדערע וויכטיגע געסט פֿון ענגלאַנד. ה׳ גרוימאַן וועט די געסט דאַרטען בעגריסען אין דעם נאָמען פֿון די בירגער פֿון יאָהאַניסבורג.

די יודען זענען זעהר שטאָלץ אויף דיעזען זיג, און מיט רעכט. דאס איז די בעסטע אַנערקענונג וואָס די יודען האָבען פֿאר וייער מיה און ענערגיע פֿון ענטוויקלען די רייכטהום פֿון דרום־אפֿריקא. דער זיעג איז בעזאָנדערס גרויס ווען דאָס איז געקומען נאָך א ביטערען קאמפֿף וואָס די אַנטיסעמיטען האָבען אנגעפֿיהרט ווייל זיי האָבען נים געוואָלט אז א יוד זאָל זיי פֿערטרעטען און אז ער זאָל דערנאָך קריעגען א גרויסען טיטעל פֿון קעניג עדוואַרד פֿאר׳ן אויפֿנעהמען די געסט און אויספֿיהרען אלע פּאַראַדען פֿון די ערעפֿענונג פֿון פּאַרלאַמענט.

פּראָצעס יאַנינא באַראַווסקא.

אם 12 יענער וועט זיך אָנהייבען אין קראַקוי פֿאר א שפּעציעלער שווארגעריכטס־סעסיע דער פּראָצעס געגען דער מעדיצין־סטודענטין יאַנינא באָראָווסקא, וועלכע איז פֿערדעכטיגט, אַז זי האָט געשאָסען דעם אַרוואַקאַט דר. לעוויצקי אין זיין איינענער וואָהנונג.

ווי בעקאַנט, איז באָראָווסקא געשטאנען אין חשד, אַז זי איז אַ פּראָוואָקאַטאָר׳ין פֿון דער רוסישער „אָכראַנאַ", אין דעם פּראָצעס, וועלכען זי האט וועגען דעם געפֿיהרט געגען ה׳ עמיל העקער, דעם רעדאַקטאָר פֿון „נאַפּשוד", האָט זי דר. לעוויצקי מיט גרויס ערפֿאָלג פֿערטרעטען.

שפּעטער האָט עס געהייסען, אַז לעוויצקי האָט בעקומען בעווייזע, אַז די באָראָווסקא איז באמת שולדיג

און ז. וועלענדיג אַרויסבעקומען פֿון איהם די בעווייזע, האָט איהם דערשאָסען און די פּאַפּיערען פֿערברענט. מען בעהויפּטעט אויך, אַז עס האָט זיך צווישען ביידע געהאַנדעלט וועגען אַ ליעבעספּע־העלטנים.

דער פּראָצעס, וועלכער וועט דויערן 2 וואָכען און רופֿט שוין איצט אַרוים די גרעסטע סענזאַציע, וועט אפֿשר אלסדינג אויפֿקלערען.

נאָטיצען.

טעפּיכע זענען אזא אַרטיקעל, וואָס ווערד איבעראַל געבריכט און פֿערקויפֿט. אויף דער פּראָווינץ איז דער בעדאַרף אין טעפּיכע, פֿאָרהענגע, דעקען א. ז. וו. נישט אַזוי גרויס, אַז ס׳זאָלען זיך ערעפֿענען שפּעציעלע געשעפֿטען פֿאַר דיעזע אַרטיקלען, פֿון דעסטוועגען קענען געשיקטע סוחרים אויף אַ פּראָסטען אופֿן בעפֿריעדיגען דעם בעדאַרף פֿון זייער שטאָדט. די בעקאַנטע פֿאַבריקס־פֿירמא ס. שיין ק. און ק. האָף און קאַמעראליעפֿעראַנט, וויען I בויערנמאַרקט 12. ערלויבט יעדען סוחר, אַז ער זאָל קענען זיינע קונדען צושטעלען די אויבען אויסגערעכענטע אַרטיקעל אָהן שום איבריגע הוצאות. מאַכט דער סוחר מיט זיינע קונדען דאָס געשעפֿט דורך דעם מוסטער־אַלבום פֿון דער פֿירמא ס. שיין, וועלכען ער קען בעקומען גראַטים און פֿראַנקאָ, און איהם פֿאָרלעגען זיינע קונדען וועלכע ס׳איז אַליין נישט בעקוועם צו מאַכען בעשטעלונגען, דורך דעם אַלבום פֿון דער פֿירמא ס. שיין, קען מען נישט נור די סחורה וועהלען, נור אויך זיך אויסלערנען, ווי אַזוי די געגענשטענדע אנצובריינגען, דען אין קליינעם אָרט פֿעלט אָפֿט דער נעאייננעטער מאַפּעציערער. לאָזט אויך דערפֿאַר צושיקען שיין׳ם אַ קליינעם פּראָספּעקט. בעשטעלט זיך איהר בעדאַרפֿט, מוסטערן אָדער אַנ׳אויסוואַהל־זענדונג. אַ פּראַקטישסטען וואָלט עס יעדענפֿאַלס געווען, ווען איהר מאַכט, אויפֿן גרונד פֿון פּייזקוראַנט. אַ קליינע מוסטער־בעשטעלונג, וועלכע איינעם זך צום ווייטער׳דיגען פֿערקויף.

נעטטי פֿעלד | ישראל היטטענפלאַן
עמפּפֿעהלען זיך אלס פֿערלאָבטע
קראַקאָווצע | גראָדעק יאַגיעלל.
אים נאָוועמבער 1909.

Nadesłane.

Dział inseratowy „Zydowskiej Gazety ilu strowanej" objęło biuro reklamowe i anonsów **„Prinzipia" w Krakowie ul. św. Marka 21.** do tej firmy należy się zwracać we wszystkich sprawach inserowania w powyższem piśmie.

Die Inseratenabteilung der „Jüdischen Illustrirten Zeitung" hat das **Anoncen und Reklamen-Bure u „Prinzipia" Krakau Markagasse 21.** übernommen, zu welcher sich die P. T. Inserenten in aller Insertionsangelegenheiten wenden wollen.

פּרעמיעס פֿאר אונזערע דירעקטע אבאָנענטען.

1) ווער ס׳אבאָנירט די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג" ווענינסטענס אויף א **פֿירטעל יאהר** דירעקט ביי דער אדמיניסטראַציע בעקומט בחנם א שענעם **וואנדקאלענדער לשנת תר"ע.**

2) ווער ס׳אבאָנירט דאס בלאט דירעקט ווענינסטענס אויף א **האלב יאהר** בעקומט חוץ דעם לוח א פּרעמיע איינע פֿון די צוויי העכסט אינטערעסאַנטע היסטאָרישע ערצעהלונגען:

א) **„דוד שפּירא"**, דער בעפֿרייער פֿון פּראַג.

ב) **„דון יוסף הנשיא"**, הערצאָג פֿון נאקסאס.

ביידע שען אויסגעשטאַטעט.

3) ווער ס׳אבאָנירט דאס בלאט דירעקט אויף א **גאנץ יאהר**, בעקומט חוץ דעם לוח אלס פּרעמיע די ביידע אויבענדערמאַנטע ערצעהלונגען: **„דוד שפּירא" און „דון יוסף הנשיא".**

די פּרעמיעס ווערען צוגעשיקט פּארטאָ־פֿריי

די פֿריהערע פּרעמיעס: „שפּיצקאַפּף" און ספֿרי דר. רובין׳ זענען שוין אים גאַנצען פֿערגריפֿען.

DRUKARNIA JÓZEFA FISCHERA

W KRAKOWIE - GRODZKA 62

TELEFON 412

STARANNE I SZYBKIE WYKONANIE WSZELKICH ROBÓT DRUKARSKICH

GRANICA. St. Kol. W. W. Ruble, austryackie korony, franki, marki i t. p. sprzedaje i kupuje najkorzystniej dla pasażerów. Specyalny **Kantor wymiany wszelkich monet Władysława Hertza** na stacyi „Granica". Pociągi tak przychodzące jak i od hodzące zatrzymują się przeszło godzinę. Kantor znajduje się w westybulu dworca naprzeciw kas biletowych stacyi „GRANICA".

ווייטערע אילוסטראציעס פֿון דעם ציוניסטען־קאנגרעס קומען אין דער נעכסטער נומער.

Zjedn. austr. akc. towarzystwo żeglugi parowej
„AUSTRO-AMERICANA“

Regularny i bezpośredni

ruch z Austryi do Ameryki, Kanady i t. d.

Rozkład jazdy:

z Tryestu do Nowego Yorku

1910

»Oceania«	1 stycznia	»Oceania«	19 lutego
»Argentyna«	15 »	»Argentyna«	5 marca
»Martha Washington«	27 »	»Martha Washington«	12 marca
»Alice«	5 lutego		

z Tryestu do Argentyny przez Rio de Janeiro

1909

»Francesca«	23 grudnia	»Atlanta«	31 grudnia

1910

»Laura«	20 stycznia	»Columbia«	3 marca
»Sofia Hohenberg«	10 lutego		

Zmiany zastrzega się.

Jeneralna Ajencya dla Galicyi i Bukowiny i sprzedaż kart okrętowych

GOLDLUST i SKA.

Kraków, ul. Lubicz 7. (naprzeciw dworca kolej.) — Lwów, ul. Na Błonie l. 2. jakoteż wszystkie prowincyonalne ajencye.

BIURO SPEDYCYJNO-KOMISOWE

Niederlandische Lebensversicherung-Gesellschaft | **ניעדערלענדישע לעבענספערזיכערונג־געזעלשאפט**

די־עקציאן פיר עסטרייך: וויען 1 בעצירק, אספערנפלאטץ 1.
(אים אייגענען הויזע).

דיא געזעללשאפט פערזיכערט צו פעסטען ביללינען פרעמיען נאך פערשיעדענע קאמבינאציאנען אונד מיט גאראנטירטעם געווינאנטייל.

פערנער עמפפעהלען וויר אלס אייגערסט גינסטיג דען אבשלוס נאך טאריף 28. היעביי ווירד ביי אבלעבען דעם פערזיכערטען אן די הינטערבליעבענען (יורשים) איינע יעהר׳ האהען פענסיאן, נעמליך 10 פראצענט דער פערזיכערטען סוממע, אונד טראטזדעם נאך פבלויף דער פארהער פעראיינבארטען פערזיכערונגסדויער אתנע יעדען אבצוג דער עמפפאנגענען פענזיאן דיא פאללע פערזיכערטע סוממע אן די ערבען צור אויצאהלונג געבראכט.

צור ערקלערונג דיענע פאלגענדעס ביישפיעל:

איין מאנן פאן 35 יאהרען פערזיכערט 10.000 קראנען, צאלבאר אין 25 יאהרען, וואפיר יעהרליך 491 קראנען אן פרעמיען צו צאהלען ווינר. (דיעזע פ־עמיע קאנן אויך אין פיער־טעליעהרליכען אדער מאנאטליכען ראטען ערפאלגען.) אנגענאממען דער פערזיכערטע ווירדע נאך אבלויף פאן 3 יאהרען שטערבען, זא צאהלט דיא געזעללשאפט אן דיא ערבען איינע יעהרליכע פענזיאן פאן 1000 קראנען, אונד צוואר 22 יאהרע לאנג, נעמליך ביז צום אבלויף דער געוועהרטען אויפשובציט. נאך אבלויף דיעזער 22 יאהרע הערט דיא פענזיאנסצאהלונג אויף אונר דיא געזעללשאפט פע־ניטעט אן דיא הינטערבליעבענען אויסערדעם נאך דיא פאללע סוממע פאן 10.000 קראנען.

צ־ר אויפנאהמע פאן פערזיכערונגע׳ אונד ערטיילונג פאן אויסקינפטען הערם ויך עמפפאהלען

Die Gene al-Agentur der „Niederlandischen“

Lobel & H. Taubes, Czernowitz.

Von der k. k. Statthalterei konzes.

Annonzen-Expedition, Reklame-Bureau und Plakatierungs-Anstalt

„PRINCIPIA“

Krakau, Markagasse 21.

Alleinige Inseratenaufnahme

für das Tagblatt: „Naprzód“ und „Der Tag“
Die Wochenblätter: „Prawo Ludu“, „Jud.-Illustr. Zeitung“ und „Konzert-Anzeiger“

Adressbuch für Handel und Gewerbe Arbeiter-Familien- und Taschen-Kalender. Interessenten verlanget allerdäuserst gestellte Offerte.

כשר **דעליקאטעס־זויערקרויט** כשר

בהכשר רבד״צ דק״ק רישא, אפפעריערט נור אן ווידערפערקייפער:

די ערשטע גאליצישע גורקענאיינלעגעריא אונד זויערקרויט־פאבריק

G. ZIEGLER, RZESZÓW

אנפראגען דירעקט, אדער אן דען פערטרעטער:

LEON GERSTEL, Krakau, Berka Joselowicza.

פערלאנגט איבעראל: אכטעט געני די אויפשריפט אויף יעדען פאס אדער קיבעל:

ציעגלער׳ס כשר זויערקרויט.

העברעאישער פערנאונטעריכט.

דורך מיינע 32 קונסטפאלע העברעאישע אונטעררינכטס־בריעפע וועלכע איינען גרויסען טהייל דער העברעאישען ליטעראטור אין פראזא און פאעזיע אונר די גאנצע גראממאטיק אין פערשיעדענען איבונגען ענטהאלטע קאן יעדערמאן דיא העברעאישע שפראכע אין קורצער צייט לייכט אונר גרינדליך אין ווארט אונד שריפט ערלערנען. האבע הונדערטער ראנקזאגונגען פאן שילערן.

פראספעקטע גראטיס. פראבענומער 1 קראנע אין מארקען. אויך אויסלענדישע

S. Walkowski, Krakau, Miodowa 16 Postfach 119

Lecznica chirurgiczna Zakład Roentgenowski

Dr. Artura Frommera

Godziny ord. 9—11 przedpoł. 3—5 popoł.

Kraków, Tomasza 18. Róg ul. Floryańskiej

Telefon Nr. 81.

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאדען) האנדעלסקארעספאנדענץ, דייטשע או. פאלנישע שפראכלעהרע, קויפמ. רעכנען, האנדעלסאר, וועכסעלרעכט, וואארענקונדע, געאגראפיע, שענשרייבען, עספעראנטא־וועלטשפראכע, וועלט־געשיכטע, קאנטאר־פראקסיס, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א.ז.וו. יעדקאנן ערמאנן אהנע בעזאנדערע פארקענטני עססע אים בריעפליכען וועגע אונד און קורצע צייט גרינדליך ערלערנען. — ביי גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפעכערן,

Stenographie gratis

האנאראר מעססיג, — ערפאלג גאראנטירט!

Gründl. briefl. Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנפראגע: נור געגען רעטורקארטע, פראספעקטע א 50 העלי פראבעבריעפע K. 2.50 פראנקא.

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten!

Graetz, Gesch. d. Juden	13 B.
Meyrs, Con. Lexicon	20 „
Brockhaus „	17 „
Spamers, Ill. Wellg.	11 „
Inlönder Kon. p. d. Worterbuch	4 „
Brehms Tierleben	11 „
Leixner, Literaturg.	4 „
Kaufm. Bibliothek	5 „
Weltall u. Menschheit	5 „
Allgem. Naturkunde	10 „
Sämtliche Klassiker (illus.)	
Gediegene Belletristik	„

Alles in neuester Auflage u. in Pro. gebunden liefert solventen Personen gegen Monatsraten v. K. 5. aufwärts.

Erstes commer. Unterrichts-Institut

Abteilung für briefl. Unterricht

Weissmann Podgórze-Krakau

Packet-Träger

und Knebel liefert billigst

Hans Pruner, Gloggnitz N. Ö.

Rehgeweihe

Hirschgeweihe Hirschzähne

u. s. w. suche ich zu kaufen. Offerten mit Preis unter „DB“ 378 an **Rudolf Mosse, Dresden.**

Für Wien-Reisende!

Hotel Nordwestbahn

Wien II, Taborstr. 47

(beim Nordwest u. Nordbahnhof) empfiehlt schöne, reine Zimmer um K. 2.50 8 Min. vom Stadtzentrum. Alle Auskünfte im Hause.

Zimmermann, Besitzer.

געהער עהל

פונ׳ם בעריהמטען אבערשטאבסא־צט און פיזיקוס דר. **ג. שמידט** בעזייטיגט שנעל און גרינדליך **טויבהייט אויערן־פלוס אויער־זשימען און שווער־הע־ריגקייט** אפילו ביי פעראלטעטע פעלע צו בעציהען א 4 קראנען די פלאש מיט געברויכס־אנווייזונג דורך די

Apotheke H. RUBEL
vorm. S. Rucker, Lemberg.

Bettnässen!

Befreiung sofort, Allter und Geschlech angeben. Auskunft umsonst. **Institut Aeskulap Nr. 476 Regensburg in Bayern.**

Pierwszy krajowy, hurtowny i częściowy

Skład Gramofonów

Józefa Wekslera

we Lwowie — Sykstuska 2 — Telefon 2088/II

w Krakowie — Grodzka 71 — obok Wawelu

poleca swoje stanowczo bez sprzeru najlepiej grające Gramofony, oraz płyty z marką »Piszący Aniołek«, uznane przez pierwszorzędnych znawców za najlepsze i najtrwalsze.

Odznaczona na Wystawie Jubileuszowej we Lwowie w październiku 1908.

najwyższem odznaczeniem **Grand Prix**

Cenniki darmo i opłatnie.

20.000 płyt polskich, ruskich i żydowskich zawsze na składzie. **20.000**

KORZYSTNA WYMIANA PŁYT

Części składowe i warsztaty reparacyjne na miejscu

Gramofon koncertowy z 10 płytami 60 K.

Przeróbka lub zamiana Pathefonów na gramofony, oraz wielki wybór Pathéfonów i płyt.

Jeneralne zastępstwo Towarzystwa Ack. Gramofonów z marką »PISZĄCY ANIOŁEK«

TRADE MARK — GRAMMOPHON

MARKA OCHRONNA

·Chokolat·

Hoff

Najsłynniejsza·marka·Jana Hoffa fabryka·kakao·i czekolady·WIEDEŃ STADLAU

Kraftlose Nerven.

Man hat mit Recht das Nervensystem mit einem Netz elektrischer Leitungen verglichen, durch welches die verschiedenen Organe zum Funktionieren gebracht werden. Die schönste elektrische Leitung nützt aber nichts, wenn sie „stromlos“ wird, d. h. wenn die elektrische Kraft ausbleibt. Sie ist dann nur ein armseliges Stück Draht, ohne Zweck und Nutzen.

Auch das Nervensystem kann „stromlos“ werden, die Nervenkraft kann abnehmen, kann ganz vernichtet werden.

Die Folgen sind entsetzlich.

Nervosität, Neurasthenie, Neuralgie, gekennzeichnet durch Mattigkeit, Kopfschmerzen, Empfindlichkeit gegen Geräusche, Reizbarkeit und üble Laune, beonders des Morgens, Zittern der Hände, Schlaflosigkeit, Gedächtnisschwäche, Angstgefühl, auch Unsicherheit beim Sprechen, Zuckungen der Muskeln und Glieder, Epilepsie, bohrende Schmerzen ohne Geschwulst, Ischias, Verdauungsstörungen, Melancholie und viele andere Beschwerden stellen sich ein.

Unter normalen Verhältnissen genügte die gewöhnliche Zufuhr von Kraft, um das Nervensystem hinreichend mit Energie zu versorgen. In der erschöpfenden Hast des modernen Erwerbs- und Gesellschaftslebens genügt aber die auf langsamen Verbrauch berechnete Versorgung nicht mehr, es treten ganz außergewöhnliche Ansprüche an das Nervensystem heran, und wenn dasselbe nicht entsprechend besser mit Kraft versorgt wird, so versagt es, der Lebensprozeß wird gestört und stockt.

Schnelle Hilfe tut dringend not.

Man muß die ermatteten, abgespannten, überarbeiteten Nerven durch Kraftmittel stärken und stahlen, und ein gutes, weil natürlich und schnell wirkendes Mittel, ist unsere Nerven-Nahrung „Visnervin“.

Das bekannte chemische Untersuchungs-Laboratorium von Dr. Lebbin, Berlin, sagt:

.... „Neben diesen, dem Präparat einen hohen Nährwert verleihenden Bestandteilen enthält das „Visnervin“ wesentliche Mengen von Lecithin, jener organischen Phosphorverbindung, welche anerkanntermaßen zu den funktionell wichtigsten Stoffen des tierischen Organismus zählt. Lecithin befindet sich in fast allen tierischen wie pflanzlichen Zellen, vor allem im Gehirn und in den Nerven. Da ihm in erster Reihe die Aufgabe zufällt, die für das Zelleben nötigen phosphorhaltigen Zellbestandteile aufzubauen, so besitzt das Lecithin hohe physiologische Bedeutung für die Entwicklung und das Wachstum des menschlichen Organismus, sowie für die Ernährung des Nervensystems.

Da in „Visnervin“ eine rationelle Vereinigung der oben angeführten Nährstoffe mit dem Lecithin erzielt ist, so ist dieses Präparat als

ein vorzügliches Nerven-Nähr- und Kräftigungsmittel

zu bezeichnen, welches auf Grund seiner chemischen Zusammensetzung in hohem Maße geeignet erscheint, den Gesamtstoffwechsel im Organismus anzuregen, der Erhaltung und Förderung des Kräftezustandes, sowie der Ernährung und Stärkung des gesamten Nervensystems zu dienen und einen Ersatz der verbrauchten Nervenzellen herbeizuführen.“

[illegible]kt, das sehen Sie aus unserer Broschüre über Nervenleiden, die auch sonst noch zahlreiche, für jeden Nervenleidenden wichtige Aufklärungen enthält. Sie können es aber auch aus den Ergebnissen eines kostenlosen Versuches, den wir Ihnen ermöglichen, ersehen.

Ganz umsonst eine große Probe.

Wir senden Ihnen die wichtige Broschüre: „So bekämpft man Nervosität, Neurasthenie, Nervenschwäche mit Erfolg“ sowohl als auch eine für einen ersten Versuch genügend große Probe „Visnervin“ ganz gratis, wenn Sie uns darum schreiben. Sie sollen selbst urteilen, sich selbst überzeugen, daß wir nicht zu viel versprechen, selbst sehen, wie schnell sich die Anzeichen der Besserung bemerklich machen. **Wir garantieren für den Erfolg laut Garantieschein.** Verlangen Sie einfach per Postkarte heute noch die kostenfreie Probe nebst Broschüre.

Dr. Arthur Erhard G. m. b. H., **Abt. 232 Berlin W. 35.**

זאדאוואסער־מאשינען קופּפער צילינדער
אלעראַרט בעראַפּס־אַרטיקעל פיר זאדא־
וואסערפאבריקען ליפערט ביללינ
Brückenstein Lemberg, Panieńska 15

אלערפיינסטען טהעע אונד קאַפע

פערזענדעט פער פאסט פון איין קילא אנגעפאנ־
גען. פאן 4 קילא אויפווערטס זענדע פראנקא
אונד אנגרא־ס־יינע בערעכנעט. אן ווידערפער־
קויפער גרויסער ראבאט.

דא איך איין גרויסעס לאגער דירעקט
אוים טריעסט האבע זא זינד די פרייזע מעסיג:
טהעע פאן 4 קר', קאפע פאן 2.40 אויפווערטס.
אויף פאקעל טהעע פון 6 h. אנגעפאנגען בע־
קאממען ווידערפערקייפער 30% ראבאט.

Alexander Frey, Nowy-Targ.

Zakład wodoleczniczy

i sanatoryum specyalnych chorób nerwowych

Dra Kupczyka,

Kraków, ul. Szujskiego 11.

עפּילעפּסיע.

ווער עס אן פאללזוכט, קרעמפפען א. אנדערע
נערוועזען צושטענדען ליידעט, פערלאנגע
בראשירע דאריבער. ערהעלטליך גראטיס
אונד פראנקא דורך די

Privil. Schwanen-Apotheke.

Frankfurt a. M.

Spezial-Verkehr nach Süd-Russland.

N. Katzner, Spedition u. Kommission

Podwoloczyska, Woloczysk, Brody und Radziwilow

Feste Durchfrachten von und nach Russland.

Export von Bolzwolle, Eierkisten brettern u. Sensenwetzsteinen

Steinkohlen Antracht und Koks.

Tee in Orig. nalpaketten mit kais. russ. K onsbanderolle.

Reparaturen von **Nähmaschinen** aller existierenden Systeme wie auch **Elektrischer-Glocken** — übernimmt zu billigen Preisen

Erwin Fuchs

Elektro-Mechanische-Anstalt- und technische Niederlage.

Krakau, Senackag. 10.

Provinz-Aufträge werden -:- promptest effektuirt. -:-

Wydawca: M. Fischer. — Odpowiedzialny redaktor: J. Kreppel. — Drukarnia Józefa Fischera w Krakowie.